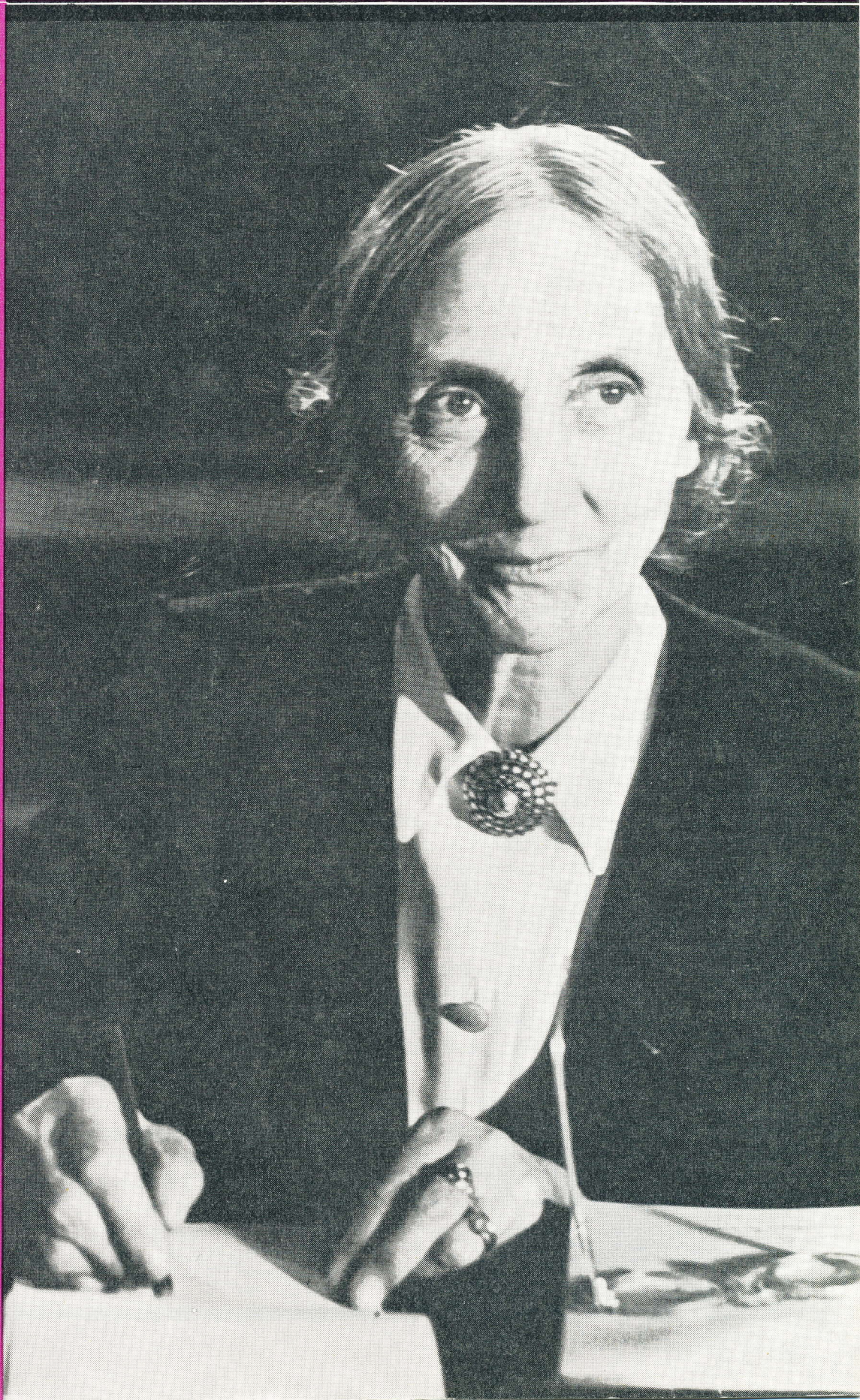

Nr 6 1967

Årgång 19

Pris 1:—

vi kvinnor

Alla i arbete för förbundskongressen

Den 7—8 oktober håller SKV förbundskongress i Stockholm. Motionstiden utgår den 10 september och då skall också ombudsansmälningarna vara sekretariatet tillhanda. De avdelningar som ännu inte valt ombud bör alltså rasaka på!

Aktionen för ekonomiskt stöd åt förbundskassan, som är ett led i kongressförberedelserna, har hittills gett i det närmaste 22.000 kronor — ett bra resultat särskilt med tanke på att många av våra avdelningar samtidigt gjort goda insatser i solidaritetsarbetet för Vietnams kvinnor och barn. Där vi nu på allvar måste sätta in krafterna är medlemsvärningen och att skaffa nya prenumeranter till vår tidning.

Då detta skrives är vi i mitten av augusti och den bästa delen av sommaren tycks vi ha bakom oss, så det gäl-

ler nu att med förnyade krafter ta itu med arbetsuppgifterna och säkra en god förbundskongress. Den 26—27 augusti sammanträder förbundsstyrelsen för att bl. a. fastställa dess dagordning.

Till alla trofasta vänner vill vi rikta uppmaningen: tänk också på vinster till kongressfestens tombola! Vi vill om möjligt ha dem senast den 20 september och tackar på förhand.

Till sist: sedan Vi Kvinnors förra nummer utkom har förbundsexpeditionen flyttat till nya lokaler — huset Norrtullsgatan 5 håller som bäst på att jämnas med marken för att ge plats för ett storbygge. De nya lokalerna är belägna vid Holbergsgatan 22 i Bromma och den nya postadressen är Box 3021, Bromma 3, och telefonnumret 87 79 14.

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

Svenska kvinnors vänsterförbund har i kortet följande historia. 1914 bildades föreningen Frisinnade kvinnor under parollen: Mot krigspsykos, för demokrati och för kvinnornas likställighet. År 1921 ändrades namnet till Frisinnade kvinnors riksförbund inför de större uppgifter som följde med kvinnornas nyvunna rösträtt. År 1931 utvidgades förbundet så att ett samarbete blev möjligt mellan alla kvinnor som önskade en samhällsutveckling i vänsterriktning. Då fick förbundet sitt nuvarande namn.

Det heter i SKV:s stadgar: — — — Förbundet "har till mål att arbeta för en upplöst och ansvarsökande demokrati, förverkligad i folkmedvetande och folkupfattning, i lagstiftning och samfundsliv.

Förbundet vill verka för fullständig likställighet mellan kvinnor och män och för kvinnornas deltagande i full utsträckning

på alla områden av det ekonomiska, sociala och politiska livet; för erkännande av och respekt för kvinnornas värdighet i familj och samhälle.

Förbundet vill verka för samarbete mellan kvinnor i alla länder och med all kraft deltaga i strävandena att uppnå och befästa en varaktig fred, allt framtidsarbets grundval. — — —"

År 1945 i december bildades i Paris Kvinnornas demokratiska världsförbund (KDV). Dess arbetsuppgifter är — kort uttryckt — en grundmurad och varaktig fred med kvinnornas hjälp för barnens skull.

År 1946 anslöts Svenska kvinnors vänsterförbund till KDV.

Tjugo år senare hade KDV affilierade organisationer i 72 länder och kontakt med grupper av kvinnor i inalles 113 länder. Medlemsantalet beräknas till 200 miljoner.

TV - Radio - Transistor

alltid ett fynd hos

**International
teve**

Blekingegatan 6, Sthlm. Tel. 40 96 11

Salon Carina

MANNE NILSSON
Odengatan 75 (vid Odenplan)
Allt i modern hårvård
Torsdagsöppet till kl. 20
Tel. 30 74 95

vi kvinnor

Nummer 6 1967 — 19:e årg.

Ansvarig utgivare:
VALBORG SVENSSON

Redaktionskommitté:
ANDREA ANDREEN
BIRGIT JANSSON
GUNHILD TEGEN
BIRGIT ÖHRN

Annonser: BIRGIT VINNÄ, Gimå-
gat. 40, Johanneshov. Tel. 48 59 70

Utkommer 1967 med åtta nummer
Prenumerationspris per år 8 kr.

Postgiro 5 13 23
Box 3021, Bromma 3
SVENSKA KVINNORS
VÄNSTERFÖRBUND
Tel. 87 79 14

Sjöhäradsbygdens Tryckeri AB, Borås 1967

Ur innehåll	sid.
Madame Eugénie Cotton	3
Den vietnamesiska kvinnan — igår och idag	4
En behörig domare	5
Om födelsebegränsning	7
Grekland i våra hjärtan	10
Hiroshimas skörd	12
Barn och ungdom i Sovjetunionen	15
Kåseriet	19

Omslagsbilden: Madame Eugénie Cotton

TILL MINNET AV MADAME COTTON

Mme Eugénie Cotton avled den 16 juni i år vid 85 års ålder. Hon var ordförande i Kvinnornas Demokratiska Världsförbund alltifrån starten 1945 och hon kom att ge färg åt och så småningom symbolisera denna världsomfattande organisation. — För min del vet jag mycket litet om hennes sociala eller politiska verksamhet före denna sista viktiga epok i hennes liv. Hon var fysiker, framstående pedagog, elev till Marie Curie och gift med en känd fransk vetenskapsman, professor Aimé Cotton. Hon tillhörde den intellektuella radikala franska elit som väl egentligen saknar motsvarighet i andra länder. Hennes varma hjärta och starka engagemang i dagens frågor skymde aldrig hennes klara och oförvillade intellekt. Hon läste ingalunda upp några tal iordningställda av skickliga sekreterare. Efter diskussioner som dragit ut långt in på natten kunde man se henne på morgonen plocka fram ett långt och handskrivet manus där hon lyckats dra ut vad som trots allt förenat delegater med divergerande uppfattningar.

Det var en speciell nimbus kring Madame Cotton och trots sitt synbarligen milda väsen hade hon stor auktoritet parad med en enastående popularitet. Det var ganska förtjusande att bevittna med vilken ömsint omtanke och entusiasm hon alltid bemöttes av sina otaliga yngre medarbetare — män som kvinnor.

Hon besökte Stockholm många gånger i samband med KDV och Fredsrörelsen, sista gången förra hösten vid den stora internationella barnkonferensen. — Till klockan ett på natten sista kvällen diskuterade hon resolutionen med presidiet och presenterade på morgonen ett nyskrivet sluttal med sedvanlig klarhet och schwung. Då var hon ändå 84 år och led sedan årtal av klen hjärta. Så sent som i mars 1967 talade hon vid kvinnosymposiet i Moskva.

Nu är hon borta. Tomheten är stor och kanske också skrämmande. Vem skall kunna ersätta henne som ordförande för en rörelse med så hisnande uppgifter och representerande så många olika skiftningar — om också grunduppfattningen är gemensam?

Eugénie Cotton representerade på ett särskilt sätt moderligheten, den varma,oreflekterade, flödande och rika vi alla är ute efter.

Kanske att vi i könsrollsdebattens tid äcklas litet av ordet, men kan man säga förälderlighet? Faderlig har en annan innebörd, vi får väl nöja oss med att påpeka att moderlighet även kan utövas av män. Madame Cotton var en madonna med klipska bruna ekorrhögon och mycket av muminmammans milda, envetna kärleksfullhet, allt detta parat med en enastående klar hjärna, stor tankeskärpa och djupa kunskaper.

Eva Palmaer

Eugénie Cotton har som fredsarbetare blivit känd och älskad av kvinnor i alla världens länder. Hon har betytt i världsformat vad Bertha von Suttner betydde för Europa. Ännu under sitt sista levnadsår förde Madame Cotton kvinnornas, barnens och fredens talan med ojämförlig skicklighet, vältalighet och framtidstro.

Eugénie Feytis hade fått sin utbildning vid högskolan för flickor i Sèvres (nära Paris) vars rektor hon sedan var under många år. År 1905 besökte hon som ung lärare i fysik en utställning där hon för första gången fick lära känna ett ultramikroskop. Apparaten förrevisades av en framstående fysiker, Aimé Cotton, som hon gifte sig med 1913. Under de mellanliggande åren sysslade hon själv med undersökningar över problem rörande magnetismen. Långt senare — under det andra världskriget — fick hon under en period återta sitt vetenskapliga arbete i sin mans laboratorium.

Kort före sin död upplevde Madame Cotton den glädjen att kunna sända sina vänner den bok hon skrivit om Aimé Cotton. Han var tolv år äldre än sin hustru och dog 1951. Den lilla boken är, tror jag, ganska enastående. Författaren är själv fysiker och berättar med stor sakkunskap om en berömd forskares livsgärning. Hon är samtidigt hans kamrat genom livet och mor till hans barn och skildrar anspråkslöst och charmfullt deras familjeliv i skuggan av två världskrig.

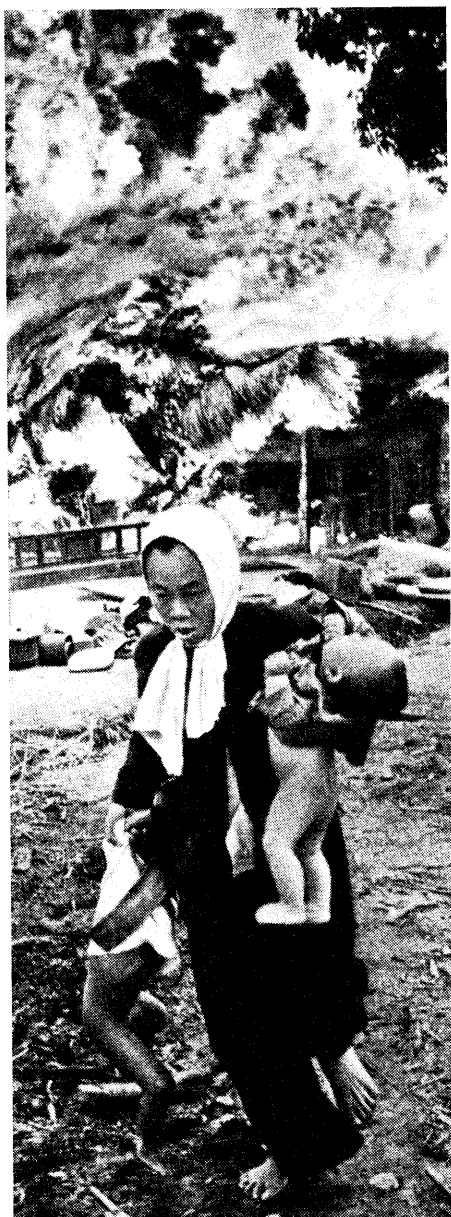
Efter att ha läst Eugénie Cottons bok inser man att minnet av Aimé Cottons personlighet och av en livslång förståelse hjälpte henne att hålla ut till slutet i arbetet för kvinnor och barn, för fred i världen.

Andrea Andreen

Den vietnamesiska kvinnan — igår och idag

”Det är lätt att skriva om kvinnans frigörelse i partiprogrammet för ett politiskt parti — men det är svårare att få friheten förverkligad i lagstiftning och i tidens seder och bruk. Den franska kvinnan fick sin rösträtt 1945, mer än 150 år efter franska revolutionen.”

Utbombade ur en brinnande by i Sydvietnam.

Hur står det då till i halv-feodala stater — som Vietnam före 1945? Tjugo år har gått sedan Augusti-revolutionen 1945 som skakade vårt gamla samhälle i dess grundvalar — tio år efter jordreformen, åtta år efter grundläggandet av socialismen. Och vilka väldiga förändringar i kvinnans ställning som intill dess ansetts ”evig”!

1946 fick kvinnorna rösträtt, och likalön för lika arbete. Kvinnor sköter alla slags maskiner, förestår kooperativa jordbruk, blir ingenjörer, doktorer, professorer, riksdagsledamöter, regeringsmedlemmar. Kvinnan får behålla sitt flicknamn som gift. (Denna enkla reform var svårast!)

Kvinnan i det feodala samhället

Med sitt barn i famnen — om det var en flicka — sjöng modern en vaggvisa:

”En kvinna är lik en regndroppe. Ingen vet om han skall hamna i ett slott eller i risfältets blöta jord.”

Genom sekler gällde Konfutses ord: ”Kvinnan och folkmassan är okunnig, med dåliga anlag, och svåra att uppföstra.”

En flickas födelse väckte ingen glädje. En flicka fick inte ha några ägodelar. Tillsammans med sin moder fick hon arbeta hårt. En folkvisa säger:

”Polstjärnan står i zenit, men jag måste arbeta hårt för att göra far rikare. Arvet skall delas i många delar av vilka jag som flicka får det minsta.”

Hon måste lyda sin far, sin make (som hon inte fick välja själv) och efter hans död sin son.

Giftermålet var en affär, flickan såldes till den högstbjudande. Ofta till gamla män, som hade pengar. Mannen fick ta många hustrur, men kvinnan måste vara absolut trogen. Annars kunde hon dömas att trampas ihjäl av elefanter. Mannen arbetade inte, det gjorde hans hustrur, konkubiner, tjänare, döttrar.

Många vackra flickor skickades till kungens harem. De fick aldrig se sina anhöriga mer.

Bland de fattiga bönderna hade dock kvinnan en viktig roll. Hon arbetade hårt för familjens uppehälle. ”Mannen plöjer, kvinnan planterar.” Folkvisan talar också här om kärlek och trohet:

”Om vi också måste klättra över berg, skall jag följa dig.

Tillsammans skall vi vandra vår väg, stödjande varandra.”

1800-talet var kolonisationens sekel. Frankrike lade under sig Franska Indo-Kina — bland annat Vietnam — 1887 — det hette Annam på den tiden. Kolonimakterna sög ut sina besittningar, och kvinnorna fick det sannerligen inte bättre. Bönderna måste hyra ut sina kvinnor och barn för att kunna betala alla pålagor och skatter. Vid missväxt flydde hela familjer — men vart? Eländet ökade för dem som redan hade det värst — och det var kvinnorna. De blev slavarnas slavar.

1930 bildades det indokinesiska kommunistpartiet (senare kallat Vietnams arbetarparti 1951) — och nu började frihetsrörelsen, där också kvinnorna deltog:

År 1948 bildades Vietnams Kvinnounion med denna deklaration:

”Det är endast genom att strida sida vid sida med hela folket för att besegra de franska kolonialisterna som den vietnamesiska kvinnan kan rädda det nationella oberoendet och sina egna legitima rättigheter och skapa goda villkor för uppfyllandet av sin uppgift som medborgare, hustrur och mödrar.”

Hur storartat de genomfört detta stolta program har vi under de senaste åren skådat med varmt deltagande och beundran. Vi följer dem vidare med våra varma lyckönskningar!

Gunbild Tegen

Vietnamese Women. Vietnamese studies 10. Printed in the Democratic Republic of Vietnam. Hanoi 1967.

MÖTE I HANOI

8 mars 1967

På internationella kvinnodagen den 8 mars hölls ett stort möte i Hanoi. Huvudtalare var Nguyen Thi Binh. Det är hon som står bredvid Sara Lidman på vår omslagsbild i julnumret 1966. Hon talade om det stöd som nationella befrielsefrontens kvinno förening fått av kvinnor i olika länder.

Bland annat nämnde hon de nordiska länderna. Hon sade: ”Från Luleå och Kiruna, städer i nordligaste Sverige, som vi hade tillfälle att besöka i oktober förra året, har vi medfört oförglömliga minnen av sjudande liv och särskilt av spontan sympati från de kvinnor som hälsade oss välkomna, av de tårar som fyllde deras ögon när de lyssnade till våra rapporter.”

EN BEHÖRIG DOMARE

Är det bara prat av general Westmoreland när han säger att "vi ska helt enkelt fortsätta att låta dom blöda tills katastrofen är ett faktum för generationer framåt"?

Tribunalen bevisade inte bara att detta är USA:s avsikt i Vietnam men hur USA:s stridsmakt gått tillväga "to bleed them".

Det finns en lagstiftning om förhållandet mellan nationerna, lagar som tillkommit efter nederlag i det mänskliga, lagar som stiftats med stort ansvar för att återupprätta människans värdighet. FN-stadgan, Genèvekonventionerna och den viktigaste av dem alla: Nürnbergstadgan som tillkom för att förhindra att något liknande Hitlers folkutrotning någonsin åter skulle kunna inträffa. USA har varit med om att stifta dessa lagar — de utgör USA:s egen högsta lag "supreme law of the land". Sedan åratal bryter USA denna sin heliga förpliktelse och Cabot Lodge kunde under sin ambassadörstid i Saigon yttra om USA:s krigföring i Vietnam "Så vitt på mig ankommer är den rättsliga sidan av denna affär utan betydelse..."

Ett land som Sverige har en gång också tagit den internationella rätten på allvar. Men när Russell-Tribunalen ville företa en prövning av USA:s handlande i Vietnam — ställa Pentagons kommunikéer intill Nürnbergstadgan — så blev våra stora opinionsbildande organ förnärmade. En sådan prövning var "ett jippo". Vem hade av vilken instans fått befogenhet att läsa vår internationella lag, vem var förmäten nog att ta den på allvar? Vår egen press var i stort sett bottenlöst blygsam angående sin egen kompetens. Och till sist det slappa, ständigt upprepade: inte gagnar såna där upptåg en förhandlingsvilja...

De vuxna vietnameserna — både dem jag mött i Vietnam och de som kom för att vittna vid Tribunalen kan ofta göra västerlänningen generad genom den tilltro de visar oss. De vet att vi alltfjämt är okunniga om deras historia och om arten och graden av USA:s krig emot dem. Men de verkar ta det för givet att vår rättskänsla är frisk, att vi helt enkelt av självrespekt och självbevarelsesdrift inte skulle kunna undgå att reagera mot orätten om/när vi ställs inför den.

Men en liten vietnames på Tribunalen var inte så godtrogen. Den nioårige Do Van Ngoc, som fått sitt napalmdop av USA medan han vallade boskap därhemma. Den gossens stränga ansikte klädde av oss. På grund av sina brännskador har han små utsikter att nå vuxen ålder — men

Do Van Ngoc vid Russell-Tribunalens session i Stockholm maj 1967.

han var redan i framtiden. Vi fick se hans sår — men han gav inte något för vår "oro". Han bortsåg från vår medömkan som om den varit steril, perspektivlös. Han väntade sig mer av oss — eller ingenting. Både i Sovjet och i Sverige fick han erbjudande om sjukhusvård men han ville inte stanna, han ville hem. Inga trevande förhoppningar i hans ögon att vi nog så småningom skall paddla oss fram genom våra tragiska misslyckanden och snedslagna missförstånd till ett varande förhandlingsbord...

Jean Paul Sartre var domare i sanning. Delinger var amerikanen som kunde säga "my country" så att man tänkte på gamla testamentets David, tjutande efter sin dode, onde son.

Men DOMAREN var den nioårige Do Van Ngoc. Ingen kunde muta honom. Han var stilla. Världens fattiga barn lyssnade med honom — de som brändes i Auschwitz, de som före, under och efter Tribunalen bränts i Vietnam och de som föds för att brännas upp i Peru. Våra ursäkter saknar intresse för Do Van Ngoc och hans syskon i världen.

Sara

Stockholmskonferensen om Vietnam

6—9 juli 1967 hölls denna i flera avseenden epokgörande fredskonferens. Den var organiserad av sex internationella fredsorganisationer med vitt skilda uppfattningar i många samhällsfrågor. Den räknade 404 delegater och 48 observatörer från 64 länder och fem världsdelar. Trots detta antogs vid den avslutande plenarsessionen en appell med endast 4 nej och 4 nedlagda röster. Det heter i appellen att ett slut på kriget i Vietnam är möjligt endast på följande grunder:

"1. Det definitiva och villkorslösa upphörandet med bombning och alla andra krigshandlingar mot demokratiska republiken Vietnam.

2. En verklig, bestående lösning kan nås i Sydvietnam endast genom ett upphörande av USA:s aggression, det villkorslösa, fullständiga och permanenta bortdragandet av USA:s och dess allierades styrkor och utrustning samt nedskrotning av deras militära baser.

3. Det är det vietnamesiska folkets sak att ordna sina egna angelägenheter utan yttre inblandning, på grundval av oberoende, demokrati, fred och neutralitet, dvs. i enlighet med 1954 års Genève-avtals principer och FLN:s program vilket representerar sydvietnamesiska folkets fundamentala strävanden."

Gunnar Myrdal höll konferensens slutanförande. Han sade bland annat:

"Att upplysa det amerikanska folket har som jag ser det varit den väsentliga uppgiften för denna konferens och det förblir uppgiften i allas vårt fortsatta arbete, var vi än verkar när denna konferens är över...

"När vi protesterar mot Johnson-regeringens krigspolitik i Vietnam gör vi det för att vi drivs av vårt samvete. Vi anser att det som de amerikanska trupperna gör, på order av Johnson-regeringen och, ända till nu, med stöd av en missledd majoritet av det amerikanska folket, mot ett mycket fattigt folk i ett efterblivet land är ett moraliskt illdåd utan många paralleller i historien. Men de av oss som är uppriktiga vänner av Amerika förfäras lika mycket av vad Vietnamkriget medför för det amerikanska folket. Det är nödvändigt att stoppa detta vansinniga krig för att rädda det vietnamesiska folkets kroppar. Det är lika nödvändigt för att rädda det amerikanska folkets själar."

I VÅLDETS VÄRLD Europeiskt samarbete

När de mäktige på jorden
trampa en föraktad ätt
och i södern och i Norden
styrkan överallt har rätt...

Esaias Tegnér (1782—1846)

De män vilka, som det heter, leder världens öden lever i flera avseenden i ett dårarnas paradiset; det hör på sitt sätt till yrket. Ofta är det konsten att blunda energiskt inför faror och katastrofhot som skapar sin man, statsmannen...

(DN 23/5 1967)

Vad är CIA?

Den amerikanska månadstidskriften "The Minority of One" har i sitt aprilnummer för 1967 en ledare under rubriken "Vad för ett slags regering?" Vi citerar ur den:

... "CIA är ej blott ett regeringsorgan, det är regeringen själv. Förenta Staterna har i själva verket två regeringar, en proforma regering och en verklig regering, den osynliga regeringen... Det är ett faktum att CIA är verkställande organ för landets politik...

Den amerikanska regeringen störtar utländska regeringar, ordnar så att utländska ledare blir avsatta eller mördade, att länder blir invaderade eller upprivna genom inre omvälvningar, att människor med olämpliga åsikter i främmande länder avrättas i miljoner som i Indonesien — allt utan debatt och godkännande i parlamentet... Detta beror på det amerikanska systemets själva natur; det är inte och avsågs knappast någonsin att vara ett parlamentariskt, demokratiskt system.

Det skulle inte heller vara möjligt för Förenta Staterna att inveckla sig i omfattande skumma aktiviteter utomlands och förbli ett demokratiskt samhälle på hemmaplan.

... Om inte annat så kräver världsomfattande omstörtning planering på lång sikt och måste därför vara byggd på kontinuitet... Hitler visste att genomförandet av hans planer krävde hemlighetsfullhet och kontinuitet, han ville ej ha demokrati utan kallade sitt system nationalsocialism. Mussolini kallade ungefär samma sak fascism. Det är endast i Amerika som konsten att felrubricera fullkomnats så att ett system byggt på hemlighållande, undergrävande och frånvaro av effektiv parlamentarisk procedur fortsätter att kalla sig en demokrati och ett öppet samfund...

Gunnar Myrdal, som under tio år var sekreterare i FN:s kommission för ekonomiskt samarbete inom hela Europa, sade när han högtidstalade vid 20-årsminnet av kommissionens tillblivelse:

... "Låt mig endast konstatera att, enligt min åsikt, vi i de rika och verkligen sig utvecklande länderna — till vilka de flesta eller alla länder i EEC hör — lever i en dåres paradiset. Det står skrivet i stjärnorna att händelser i denna tredje värld inom en nära framtid kommer att skapa situationer som vi ännu ej ens börjat se på ett realistiskt sätt..." (9 april 1967)

Inessa Gurinovich tämjer solen

En korrespondent från tidskriften Sovjetkvinnan besökte henne i fysiklaboratoriet för infraröd strålning i Minsk. På besökarens fråga om vad hon sysslade med svarade hon skrottande: "Åh, det är mycket enkelt. Vi tar en molekyl och så en solstråle. Under dess inverkan fastnar en väteatom vid molekylens. Min uppgift är att fastställa precis var atomen fastnar och hur molekylens struktur förändras."

Hon förklarade att hon för detta ändamål studerade vissa förändringar av den infraröda delen av molekylens spektrum. På frågan om det praktiska värdet av dessa studier sade hon: "Intet just nu. Men om fotosyntesens problem en dag blir löst vilket forskarna väntar sig vid slutet av vårt århundrade så kommer det att öppna stora möjligheter att förvandla outtömliga förråd av råmaterial som kolsyra och vatten till födoämnen med hjälp av direkt solenergi."

Om särbeskattning

Sydsvenska Dagbladet efterlyser en enklare anordning än den nuvarande för ansökan om särbeskattning. "Onekligen vore det enklare för flertalet samtaxerade om de redan vid avlämnandet av deklarationsblanketterna kunde få ange önskemål om särbeskattning."

Dagens Nyheter (1/7) kommenterar: "Allra enklast — i avvaktan på allmän särbeskattning som nog kommer med tiden — vore väl att myndigheterna automatiskt särbeskattade familjer där båda makarna har arbetsinkomst så snart det ger dem lägre skatt än sambeskattnings. Endast om makar oavsett eventuell förlust vill ha sambeskattnings skulle det behöva anges på deklarationerna."

Om födelse- begränsning

av Hans Palmstierna

Hans Palmstierna är docent i kemi vid Karolinska Institutet och chef för den kemiska avdelningen av dess bakteriologiska institution

Människan har vid sin födelse ett visst potentiellt värde för det samhälle hon föds i, ett värde som är oberoende av det som hennes familj och släktingar tilldelar henne. Oberoende av alla moraliska och etiska värderingar kan man beräkna det till ett visst genomsnittsbelopp, som varierar allt efter det samhälle människan föds i.

Som blivande medarbetare i gemenskapen är människan en tillgång, även om möjligheten att producera varierar från världsdel till världsdel, från land till land, alltefter tillgången på undervisning, kapital och — sist men icke minst — fruktbar jord. På denna positiva sida av kontot spelar också antalet arbetsföra en stor roll.

På den negativa sidan av balansräkningen måste man först och främst ställa den tillkommande människan som en konsument. Hon är en konsument alltifrån sin tillblivelse intill sin död. Möjligheterna till konsumtion varierar från svårt i stora delar av världen till överkonsumtion i de rika länderna. Om överkonsumtionen i dessa länder med dess följder — miljö-, natur- och resursförstöring — kommer denna artikel inte att handla. Den kommer att behandlas i annat sammanhang.

Räknar man samman den positiva sidan av kontot med den negativa, finner man för de fattiga länderna att summan slutar på ett negativt värde som varierar mellan 1.000 och 3.000 kronor per nytillkommen individ. I Indien, där befolkningen f. n. ökar med en miljon människor per månad, betyder detta en förlust på i det närmaste tre miljarder per månad. Siffrorna har publicerats av Bernard Berelson, vice ordförande i The

Population Council, och finns att läsa i världshälsoorganisationens (WHO) tidskrift.

Flertalet av de fattiga länderna kommer att ha ökat sin befolkning till det dubbla under eller innan 90-talet. Vi har redan funnit att levnadstandarden sjunker i dessa länder, beroende på att produktionsökningen inte ökar i takt med befolkningstillväxten. Den processen kommer att accelerera, om vi inte gör något åt det, eftersom de nya härskarorna av människor kommer att utöva ett allt starkare tryck på de begränsade jordresurserna. Det betyder en allt snabbare utsugning av jorden, ett allt hårdare utnyttjande av jord som inte lämpar sig för åkerbruk. Detta har följt en allt snabbare erosion, jordförstöring. Födoämnestillgången minskar då ytterligare, i stället för att öka, som man hoppades under decenniet närmast efter det senaste världskriget.

Ett typiskt fattigt land måste skära ner födelsetalet med en tredjedel om det önskar öka den tid det tar att fördubbla antalet innevånare från det nuvarande 25—30 år till 50—60 år, dvs. om det skall få andrum. Det skulle betyda att 8—12 av 100 vuxna, skulle använda sig av barnbegränsning i en eller annan effektiv form. För att komma därhän måste barnbegränsning införas i stor skala, som dock inte behöver genomföras av alla fruktbara individer i en befolkning.

Kostnaden för barnbegränsande åtgärder kan beräknas till ca 5 kronor per år för varje individ som aktivt håller antalet barn i familjen nere. Den summan kan tyckas liten, men den måste sättas i relation till familjeförsörjarens

årsinkomst, som i stora delar av Afrika och Asien ligger mellan 100 och 500 kronor. Slår man ut kostnaden för barnbegränsning på hela befolkningen så kommer man till en kostnad på 50 öre per individ. I genomsnitt synes totalkostnaderna för samtliga utvecklingsprogram i de s. k. underutvecklade länderna ligga i storleksordningen 50 kronor per innevånare. Kostnaden för barnbegränsning blir då 1 (en) procent av vad allt annat utvecklingsarbete tillhoppa kostar. Denna enda procent kan ge lika stor utdelning som de övriga 99 procenten av utvecklingsbudgeten, eftersom den minskar antalet tärande konsumenter.

Regeringarna i de fattiga länderna kommer att upptäcka att varje deltagare i ett födelsebegränsningsprogram kostar nationen 25 kronor per 5 år, men att man med denna insats "sparar" mellan 350 och 750 kronor i nettokonsumtion även i det fattigaste land. Varje deltagare i ett födelsebegränsande program bidrar inte endast till att förbättra den egna familjens ekonomi, han eller hon förbättrar även nationens ekonomi.

Man kan dock inte begära att människor skall låta bli att få många barn förrän de blivit övertygade om att barnen verkligen kommer att överleva barndagen. Vi vet att numera överlever 3 barn av fyra i alla de regioner där förut tre barn av fyra dog. Denna kunskap har på intet sätt trängt igenom ännu, lika litet som regeringarna i t. ex. mellan-Afrika är medvetna om att den hastiga befolkningsökningen kommer att föra deras länder mot ruin. Det är inte osannolikt att dessa regeringar, med sin i övrigt realistiska inställning, kommer att ta under övervägande att ge belöningar till de kvinnor som inte fått barn under ett år. Man skulle kunna tänka sig belopp på 50 eller 100 kronor per år. Den nationella vinsten skulle ändå bli avsevärd.

Det resonnemang som skildrats låter kallt och obarmhärtigt, men är motsatsen. Det uttrycker egentligen samma sak som den doktrin man kommit fram till inom östblocket och som närmare beskrivs i det nyutkomna samlingsverket *Family Planning and Population Programs*, redigerad av Berelson efter 1965 års Conference on Family Planning Programs. Östblocksrepresentanten K.-H. Mehlan skriver där en redogörelse för förhållandena inom de socialistiska staterna.

Mehlans dogmatiska sätt att uttrycka den doktrin som gör barnbegränsning inom östblocket möjlig är mycket mänsklig i sin korthuggna stil: "I de socialistiska länderna i öst-Europa är alla barn önskade barn. Ansvarsfyllt föräldraskap är en grundläggande komponent i de socialistiska hälsoprogrammen och i den socialistiska befolkningspolitiken,

som ofta misstolkas av demograferna i västvärlden, vilka påstår att de marxistiska demograferna står i opposition både till Malthus och till ansvarsfyllt föräldraskap. Lenin har fastslagit: Fri tillgång till medicinsk information och skydd av medborgarens elementära rättigheter är en sak. Neo-Malthusianismens doktrin är en annan sak.

Eftersom socialismen karakteriseras av en integration av politiska, ekonomiska, demografiska och preventiva medicinska åtgärder, så opponerar sig marxisterna mot att man använder sig av familjeplanering som en ensamstående åtgärd i kampen mot fattigdomens social-ekonomiska orsaker. Engels utsago att folket skapar sin egen historia är tillämplig även på dess reproduktiva reaktionsätt (reproductive behavior). Familjens sätt att reproducera sig i de socialistiska staterna utvecklar sig i fullständig harmoni mellan individen och samhället. Marxister är inte rädda för vare sig överbefolkning eller för underbefolkning.

I de socialistiska staterna har kvinnorna på alla områden fått samma rätt inför lagen som männen, och familjeplanering bidrar till deras emancipation genom att kombinera lyckligt moderskap med skapande arbete. Med denna politiska hållning som grund, och för att förhindra illegala aborter, har lagar som tillåter abort satts i kraft i Sovjetunionen år 1965, i Bulgarien, Polen, Ungern och Rumänien 1956, i Tjeckoslovakien 1957 och i Jugoslavien 1960.

Med undantag av Tjeckoslovakien, kan abort erhållas på begäran om inga medicinska kontraindikationer föreligger. I Tjeckoslovakien måste särskilda skäl föreligga, såsom kvinnans höga ålder, åtminstone tre barn, invaliditet hos maken, skilsmässa, ogynnsamma ekonomiska förhållanden eller graviditet utom äktenskapet. I den Tyska Demokratiska Republiken, där lagen från 1950 endast tillät abort på medicinska och eugeniska grunder, har lagen omtolkats, så att den *de facto* erkänner socialmedicinska och etiska indikationer, inklusive hög ålder hos kvinnan (40 år eller mer), högt antal barn (5 eller fler), täta havandeskap, intrauterin skada hos fostret, våldtäkt och havandeskap hos flickor yngre än 16 år.

Kontraindikationer till abort är ungefär desamma i samtliga länder, nämligen att havandeskapet är längre framskridet än 12 veckor, en framkallad abort inom de föregående 6 månaderna samt akuta eller kroniska sjukdomstillstånd i genitalorganen. Operationen måste utföras av en gynekolog och, i allmänhet, på sjukhus. Vid aborter på eugeniska indikationer rekommenderas samtidig sterilisering av kvinnan. Varje fall måste registreras och rapporteras till de centrala hälsovårdsmyndigheterna. Med undantag för Polen och den

Tyska Demokratiska Republiken är frivillig abort avgiftsbelagd, medan abort på medicinsk grund är kostnadsfri.

I Tjeckoslovakien, den Tyska Demokratiska Republiken och Jugoslavien ger medicinska kommittéer tillstånd till abort. Ges inte tillstånd så kan beslutet överklagas. I Sovjetunionen och i Rumänien kan kvinnan gå direkt till en poliklinik, i Bulgarien till ett sjukhus och i Polen till familjeläkaren. I dessa länder fattas beslutet av den läkare som utför operationen. I några länder koppelas undervisning i preventivmedelsteknik till beslutet om abort. I Polen, Jugoslavien och USSR föreskriver lagen sådan undervisning. Beveklsegrunden till denna förenkling av de administrativa förfarandena har varit att minska tidsutdräkten mellan ansökan om abort och operationen. Erfarenheten visar att administrativa formaliteter i vissa länder kan förlänga havandeskapet så att den maximitid som föreskrivs i de socialistiska ländernas lagstiftning överskrids (12 veckor). Ett sådant uppskov kan förorsaka psykisk spänning och ge vissa kvinnor anledning att ta till kriminell abort."

Så långt dr Mehlan.

Sovjetunionens lagstiftning har tjänat som förebild för de övriga ländernas lagar. Efter synnerligen intensiva diskussioner fattade man i Sovjet beslutet att införa skäligen fria aborter före tolfte veckan. Det var i huvudsak fyra skäl som fällde utslaget. Det första skälet har varit att "Alla barn är önskade barn i de socialistiska länderna", vilket man kanske bör tolka till det mildare "Alla barn bör vara önskade barn". Det andra skälet var att det inte fanns preventivmedel som passade alla delar av befolkningen. Det tredje skälet synes ha varit att man önskade ta upp kampen mot de illegala aborterna. Ytterligare ett skäl var att man önskade få alla havande kvinnor under medicinsk uppsikt.

I USSR betraktar man inte den legala aborten som riskfri för kvinnan och skulle därför hellre se att preventivmedelsteknik användes. Därför säger man i kommentaren till 1955 års beslut om legal abort att denna legalisering skall betraktas som en temporär nödgärd tills dess helt ofarliga metoder till fullo accepterats. Parallellt med införandet av legala aborter fördes ett omfattande program för mödra- och barnavård fram.

I jämförelse med de nationella program som nu genomförs i öststaterna synes de program som utformats på privat initiativ i västern vara famlande, med allt för mycket rädsla för kyrkan och den allmänna opinionen. Man behöver inte vara marxist för att inse att en central dirigerad av befolkningspolitiken är den enda realistiska lösningen. Detta erkänns också på insiktsfullt håll i västvärlden, där man insett att det

första steget till en lösning av befolkningsproblemet består i att de nationella ledarna är övertygade om det riktiga i ett barnbegränsningsprogram. Förslag om födelsebegränsning måste komma från de egna ledande skikten, inte utifrån. Internationella organisationer kan bistå med att klara ut problemställningarna, att föreslå lösningar, och när tiden är mogen bistå med fonder, teknisk expertis och tekniska hjälpmedel. Privata organisationer inom de olika nationerna kan ha en viss betydelse. De har haft en stor betydelse i västerlandet, men har behövt mycket lång tid för att påverka allmänhetens inställning. Så lång tid har vi inte råd att vänta.

Om befolkningspolitiken i den tredje stora delen av världen, Kina, vet man mycket litet. Det finns en välutbyggd organisation för hälso- och sjukvård som sträcker sig från de centrala regeringsorganen till produktionsbrigaderna. En västerlänning skulle tycka det vara ett hart när oöverstigligt problem att föra ut kunskap om preventivmedel och att skapa en opinion för legala aborter i hela detta enorma folkhav. Å andra sidan bör man hålla i minnet att det är den nya regimens styrka att den kan utbilda och träna hela detta enorma folk längs just de orderlinjer som antytts. Kina kan sannolikt snabbt ställa om sin befolkningspolitik, om de centrala organisationerna anser detta vara lämpligt.

Till sist en översättning av ett uttalande av Englands förre guvernör på Jamaica. Det är hämtat ur hans tal vid årets International Planned Parenthood Federation kongress som hölls i Chile. Som så många andra var han engagerad i ett hektiskt och lyckligt utvecklingsarbete. Han kände sig irriterad när folk störde honom med vad han då tyckte vara dumt prat att alla hans ansträngningar skulle nytta till intet i befolkningsexplosionens tid: "Vi sköt dessa protester åt sidan. Vi sökte vår tillflykt i än hårdare arbete och i förverkligandet av våra politiska mål... Att investera, välja, bygga och planera, det var vad vi var besatta av. Vi satte allt högre fart i tron att vi ledde utvecklingen — medan vi i verkligheten flydde undan... Men vi kunde inte komma undan... Knappt hade vi byggt en ny skola förrän den var för liten... Knappt hade vi byggt ett nytt sjukhus förrän två, tre, fyra människor väntade vid varje säng. Varje jordbruksprojekt vi satte i gång ökade skriet efter mera jord. Nya industrier som gav högre löner ökade klyftan mellan de få privilegierade och de många som inte fått sina behov tillfredsställda. Till sist började vi begripa, sade Lord Caradon, att resultaten av vårt arbete skulle svepas undan som sandslott på stranden i den stigande floden, om vi alltför sent tog itu med befolkningsproblemen.

Födelsebegränsning just nu

Den amerikanska tidskriften Time berättar 23/6 1967 om ett nytt uppslag för födelsekontroll i Indien.

Den indiska regeringen har 2.500 centra för familjeplanering men det förslår inte långt för 566.000 byar. På förslag av Ford-stiftelsen har man nu börjat begagna även affärsföretag som mellanhand vid kondomförsäljning. Man saluför dessa preventivmedel i bodar som säljer betel-nöt, karameller, balsdukar, läskedrycker etc. Förpackningarna bär alltid det överenskomna emblemet för familjeplanering i Indien, en röd triangel omgivande en familj på fyra personer. Kondomer, tre i varje paket, kostar några öre per styck. Instruktion medföljer förpackningen. Hälsovårdsministern säger att man prövar alla metoder för att sänka Indiens födelsetal från 40 per tusen till 25 eller 20 på tio år. Nyss har man inköpt 22 miljoner kondomer från Japan och man ämnar köpa ytterligare 50 miljoner från USA. Dessutom har man börjat bygga en fabrik i Kerala som 1970 skall tillverka 270 miljoner om året. En av de intresserade firmorna säger att man hoppas få kondom lika bra annonserade som Coca-cola.

Dagens Nyheter skriver 20/7 1967:

Indiens regering är praktiskt taget enig om att i lag genomdriva tvångsterilisering för alla män som har tre

eller fler barn, meddelas från hälsovårdsdepartementet i New Delhi... Familjeplaneringsministern, dr Sripati Chandrasekhar, har föreslagit att varje indier som frivilligt underkastar sig sterilisering skall få en transistorradio gratis...

Dr Chandrasekhar, som vill att helikopterburna läkarlag skall sändas landet runt för att göra snabba steriliseringsoperationer på män och inpassa spiralskydd på kvinnor, har av en kvinnlig politisk motståndare anklagats för att vara den största kvinnofienden i historisk tid och en promiskuitetens främjare.

Under de två senaste åren har mer än två miljoner indier frivilligt begärt och fått sterilisering. Nittio procent av dem var män.

Tidningen Vi avslutar en artikel om familjeplanering i nr 33/34 1967 med orden:

Det snabba och nästan omärkliga genombrottet för en rationell syn på familjeplanering och födelsekontroll hör sannolikt till de betydelsefullaste händelserna under de senaste åren — framtidsviktigare än det mesta av det som fått de stora rubrikerna.

Nu är barnbegränsning kanske aktuell för dem. 1954 var de elever vid en Gandhi-skola i Bengalen. Foto: Andrea Andreen

GREKLAND I VÅRA HJÄRTAN

Grekland är utan tvivel en av de många "lidandets platser" Göran Palm skrivit om. Det har nu gått två decennier sedan vi alla vid ett sammanträde i västsvenska SKV var djupt upprörda över dess då intensifierade elände. Vi har i färskt minne Karamanlis och Metaxas diktatoriska framfart. Den senares grymma s. k. spionlagar av 1936 som drabbade inte bara kommunister utan alla vänstersinnade lär f. ö. gälla ännu idag. Vi enades om att trots vår maktlöshet ingen överksamhet från vår sida nu var tänkbar, om också vår aktivitet måste inskränkas till en underdånig bön om förbarmande, riktad till härskande våldsmän. Jag minns mitt äckel över de devota ordalagen på franskt diplomatspråk och också över att inte lyckas nå verkligt rätta adressater, ingalunda svåra att urskilja.

Vid slutet av andra världskriget hade England med motståndsrörelsen Edas hjälp befriat Grekland från tyskarna, för att därefter utan dröjsmål tillsammans med högerextremister störta den i demokratisk ordning valda regeringen och påtvinga landet en reaktionär regim och en ovälkommen monarki.

SKV hade i de dagarna besök av en danska vars man varit medlem av den förra regeringen. Hon kom oss att någorlunda fatta tragedin i dess fulla utsträckning. En folkresning hade blivit följden. Men förgäves kämpade motståndsrörelsen med legendarisk tapperhet ända till 1949 för att befria sitt land från in- och utländskt förtryck. Avrättningar, omänsklig fångenskap, tortyr, deportation på livstid till sannskyldiga djävulsöar som Youra väntade de överlevande. Vi vet att kvinnor och barn ingalunda skönades.

Sjuttiotusen greker lever alltsedan borgarkriget i

landsflykt utan möjlighet att återvända till sitt land. Endast åren 1963—65 kunde premiärminister Papan-dreou pröva en viss demokratisering. Han — och särskilt sonen, Andreas — beskyldes bl. a. för samarbete med Makarios, som ju djärvt ivrar för skilsmässa från Grekland. Detta inte minst efter militärkuppen 21 april i år, som innebär ett klart hot om ökat NATO-beroende och nya stora tragedier för alla vänstersinnade. Flera tusen sitter åter isolerade på Youra, dömda efter den ominösa gamla spionlagen.

Under borgarkriget hade landets förtvivlade rop till Stalin om hjälp förklingat ohört. Grekland skulle enligt Moskvaöverenskommelsen utgöra engelsk intresssfär, öststater som gränsade till Sovjet däremot rysk. Men England hade tidigt måst lämna ifrån sig bytet. I egenskap av omutlig fordringsägare hade USA tvingat sin efter kriget utfattiga vapenbroder att avstå sina anspråk på Grekland för att själv säkra sig en viktig länk vid inringningen av kommunismen. CIA:s underjordiska bistånd lär inte ha saknats vid militärkuppen i april. Amerikanska sjätte flottan kryssade vak-samt kring grekiska kuster, för att vid lämplig tidpunkt segla vidare och spela sin roll i israeliska farvatten.

I sommar har vi hört att tystnaden av fruktan för spionlagen breder ut sig i ett land där hoppet om befrielse utan våld blir allt svagare. Vi har också hört att hjälp var att vänta endast från de skandinaviska länderna. I SKV finns så mycket av god vilja och klar-seende. Sorgen över våra egna bundna händer är desto djupare — men den får inte förlama oss.

CARIN HARPEN

Till Statsminister Tage Erlander

Kanslihuset

Stockholm

Mot bakgrunden av de senaste dagarnas händelser i Grekland, vill Svenska kvinnors vänsterförbund ge uttryck åt sin starka solidaritet med det grekiska folket, som länge kämpat för demokrati.

Den nya militärregimens brutala och hänsynslösa jakt på människor, som engagerat sig i strävandena att skapa ett demokratiskt och självständigt Grekland, är inte bara upprörande ur rent humanitär synpunkt utan utgör en grav förbrytelse mot internationellt vedertagna rättsprinciper, så som de fastslagits bland annat i Föränta Nationernas förklaring om de mänskliga rättigheterna. Militärjuntans maktutövning kan, om den inte stoppas, leda till ett fascistiskt blodsvälde och ett nytt förödande inbördeskrig. Det är därför nödvändigt att den grekiska militärregimen möts med en avvisande hållning i internationella sammanhang.

Förbundet hemställer att Sveriges regering markerar sitt avståndstagande från den militärregim, som med fascistiska metoder tillvunnit sig makten i Grekland.

Stockholm den 24 april 1967.

Svenska kvinnors vänsterförbund
Förbundsstyrelsens arbetsutskott

I Dagens Nyheter har den numera landsflyktige författaren Vassilis Vassilikos haft två upplysande artiklar om skeendet i Grekland. (Den 5 och 7 maj.) Vi citerar här några viktiga punkter ur den andra artikeln.

"Medan den nya juntan i Grekland nu tycks lyckas etablera sig måste man stanna upp ett slag och tänka på den roll som våra föregivna allierade — det är främst Föränta staterna men också England — har spelat i den aktuella statskuppen. Regeringarna i båda dessa länder tycks redan ha erkänt den nya grekiska 'regeringen'. Det innebär att de kommer att understödja den, om inte helhjärtat så åtminstone delvis, vilket de förstås också skulle göra om landet återvände till ett normalt parlamentariskt liv.

Men hur kan de understödja en abnorm regering och vänta sig att landet genom den skall kunna återföras i normala gängor?... Ingen 'kupp' kunde ha inträffat om inte någon hade backat upp den."

"Det amerikanska utrikesdepartementets politik i underutvecklade länder är väl känd från Dominikanska republiken, Guatemala, Kuba, Latinamerika, Vietnam. Vi greker har haft förmånen att få känna på den tidigare än något annat land i och med den famösa Truman-doktrinen. Och det är bara en och en halv månad sedan president Johnson skrev till Truman att 'vi försöker nu åstadkomma fred i Vietnam, som ni själv 1949 lyckades göra i Grekland'."

"Men vad är det för slags fred vi haft under de senaste 18 åren?... Det var endast under Papandreuos korta regeringsperiod som utbildning betraktades som något att ta på allvar... Till dess hade 51 procent av budgeten gått till det militära — bara en (1) procent till utbildning..."

Kan man inte vara rädd för att vår äldsta demokrati skall bli ett nytt Vietnam?

Youra, Youra!

Ett brev från Edita Morris till alla ansvarsmedvetna människor med bön om hjälp till de politiska fångarna på Youra.

Här hålls flera tusen män och flera hundra kvinnor instängda i kvava celler och hålor, utsatta för hunger, svår törst och misshandel. Bland dessa olyckliga fångar finns läkare, jurister, journalister, forskare, fackförbundsledare, bönder och industriarbetare.

På romartiden skeppade man till Youra de fångar som var dödsdömda och de återvände aldrig. Kejsar Tiberius som ej var känd för att hysa mänskliga känslor förklarade att ön var olämplig även för dömda fångar och gav order om att de skulle placeras på annat ställe. Den forna fästningen öppnades på nytt först under nazistockupationen av Grekland, denna gång för att ta emot tillfångatagna medlemmar av den heroiska grekiska motståndsrörelsen. Många frihetskämpar dog där på grund av de fruktansvärda förhållandena. Till och med sedan Grekland "befriats" fortsatte Karamanlis högerregim att använda den för hårdföra motståndskämpar. När slutligen alla utom en handfull politiska fångar befriades tömdes Youra igen och återgick att vara en övergiven stormpiskad ö utan spår av vare sig djurliv eller växtlighet, endast nakna klippor bränd av mördande sol.

Men de nya fascistiska härskarna i Grekland har på nytt tagit detta omänskliga och ofta utdömda fångläger i bruk. Under natten den 21 april jagade grekiska krigsfartyg fram över Egeiska havet och transporterade män och kvinnor belagda med handklovar dit, somliga av dem klädda endast i den nattdräkt de burit när de arresterades — man tillät dem inte att medföra ens ett överplagg eller en filt. Hur länge skall denna massa av fångar som offrats få lov att stanna på Greklands djävulsö? De flesta inte länge eftersom de kommer att dö av sjukdomar — tuberkulos och tarmsjukdomar — på grund av förhållandena i fängelset vilka alltför är barbariska även om den lögnaktiga nya regeringen förnekar detta. Varken läkare eller medicin tillåts på Youra (flera av kvinnorna är gravida och många är gamla och vid dålig hälsa). Kosten som består av bönor utan olja är otillräcklig och dessutom svårsmält även för en mycket frisk människa. Ön saknar naturliga källor så att dricksvatten måste importeras i cisterner; det kommer sporadiskt på grund av svårigheten att landa på den klippiga ön i stormigt väder. Att döma av tidigare erfarenheter är det otillräckliga vattenförrådet ej sällan stannat i förruttnelse och odrickbart, hälsofarligt. Födoämnen, kläder, läkemedel och filter som anhöriga skickat avlämnas ej.

Endast trängande, upprepade och upprörda protester från utlandet kan hjälpa den grekiska fascistregimens offer. Så jag ber alla som läser dessa rader att protestera. Även om världsoinionen ej kan rubba den regering av illa kända överstar som för närvarande missköter Grekland så kunde den leda till att Youras lidande fångar bleve överförda till andra mindre omänskliga fängelser. Låt oss inte sova i ro så länge våra systrar och bröder på Youra inte har annan bädd än cementgolvet och en föda vilken är oduglig som kreatursfoder.

EDITA MORRIS
(juli 1967)

Hiroshimas skörd

av Edita Morris

V.

Tänk bara att sitta på ett stort tåg – på själva den moderna Tokyoexpressen. Jag är en lyckans ost!

Om min vän Keiko-san inte hade lärt mig en sådan utmärkt engelska och professor Morioka inte hade behövt mig både som tolk och som lockbete för Tanso, skulle jag inte nu sitta på denna ståljätte och rusa fram mellan de vaggande risfälten. Tågfövaltningen är verkligen älskvärd. Den har ordnat allt förtjusande för de ärade passagerarna – bänkar där de kan sitta eller knäböja, skinnande spottkoppar för dem som tycker om att spotta, och en högtalare som underrättar oss om tågets hastighet, vad klockan är och andra spännande saker.

Tyvärr är augustivärmen som värst. Alla herrar har tagit av sig rockarna och inte så få har gått ända därefter att också ta av byxorna. Om vi damer bara fick följa deras exempel! Tanken kommer mig att fnittra.

Så söt den unga tågvärdinnan är som trippar nerför gången och sprutar iskall eau-de-cologne på de resande! Den store strålningsexperten Morioka får en särskilt kraftig dusch. Han har följt det behagliga sommarbruket att ta av sig ytterplaggen, men fastän han sitter vid fönstret i underkläderna, transpirerar han så ymnigt att jag beslutar mig att ta fram min solfjäder och svalka honom. Jag skall vara anställd hos professorn och hans son i fyra dar, och jag måste göra mitt bästa för att tillfredsställa dem. Är det inte kvinnors sanna lycka att tillmötesgå mäns önskningar?

Men en liten olycka har hänt! Jag kan inte finna min solfjäder. I resbrådskan måste jag dumt nog ha glömt den. Jag kan naturligtvis köpa en billig papperssolfjäder vid nästa hållplats, men till dess finns det ingenting annat att göra än att låtsas att jag inte lagt märke till professors svettiga ansikte. Jag skall försöka att verka som om jag vore försunken i granskandet av avskedspresenterna jag fick på Hiroshimastationen. Om jag låter

höra små rop av förtjusning kommer Morioka-san inte att ana min list, eller klandra mig för bristande plikt känsla.

Det är bra att man lär oss som barn konsten att öppna presenter. Alla i vagnen iakttar mig under det att jag försöker att inte visa mig för ivrig medan jag öppnar det första paketet. Jag ler helt oberörd. Himmel! En bok om blomsterarrangemang från min sväger! Vilken ovanlig avskedsgåva. (Kanske en antydning om att vi kvinnor bör stanna i våra hem och trädgårdar i stället för att rusa iväg och ta anställning som "efterkrigsflickorna"?) Jag håller andan medan jag öppnar det nästa paketets fina silkespapper. Innehållet luktar illa. Lyckofisken som min syster gett mig har börjat stinka i värmen, men det gör ingenting – en lukt mer eller mindre under en het augustidag. Jag tittar i mina barns avskedspaket och finner en röra av halvmäلت choklad, som jag faktiskt inte kan bjuda mina medpassagerare. (Jag hoppas att de inte skall tycka att jag är oartig.) Men jag har bättre tur med Maedas present. Vilket lyckligt sammanträffande! En grön papperssolfjäder!

"Får jag fläkta professors ansikte?"

Himmel! Professor Morioka har somnat! Han har ett så sorgset uttryck i ansiktet; jag skulle vilja väcka honom, men det är inte passande för en kvinna att väcka en man. Jag kunde fläkta på Tanso i stället, men han har smugit sig ut ur vagnen, säkert med avsikt att dricka sig full. Är detta skälet till att Morioka jämrar sig i sömnen, skälet till att hans mun darrar? Tanso är hela hans värld! Allt sedan han förlorade sin egen son vid jättebranden, har Moriokas kärlek varit knuten till denne föräldralöse som han adopterade i stället.

Nå, varför inte dra fördel av min ledighet och se mig omkring i vår överfyllda vagn! En sådan massa studenter! En grupp i bortersta hörnet sjunger tillsammans, och när jag lyssnar kan jag urskilja orden i en välkänd fredssång. De skall säkert fara till sjätte-augustimötet i Tokyo. Fyra andra ungdomar sitter kapp-

raka nedanför ett inramat fotografi av vår kejsare, som de hängt upp från bagagehyllan. (Jag får inte glömma att buga mig för det när jag går förbi på väg till toaletten.) Jag känner genast att det råder ett spant förhållande mellan dessa studentgrupper.

Ett tåg – ett expresståg – vilket spännande ställe! I Hiroshima ser jag samma ansikten varje dag hos Maeda-san och i de små salustånden där jag köper mat, men här sitter en verklig Tokyoskönhets mitt emot mig. Hennes kjol smiter åt som ett korvskinn och hennes blus kommer en att tappa andan. Den har en jätteurringning, som hennes reskamrat betraktar med djupt intresse. En nyfiken ung man – men mycket vacker!

Jag undrar – skulle Sam kunna anses vacker? Lilla syster säger att han ser ut som en "skär gris", men hon avskyr nu en gång alla utläningar. Åh, skall jag verkligen få träffa min vän i morgon? Kanske har han plötsligt beslutat att inte komma till Japan – kanske ett nytt telegram flyger över Stilla Havet i detta ögonblick. För att lugna mina farhågor tänker jag ut ett glatt litet poem om Sam och mig.

"Sam flyger från Los Angeles – SAS

Yuka från Hiroshima – Tokyo express.

Kommer de att mötas i Kejsarstaden?"

Vilka melodiska klocktoner! Järnvägspersonalen vill väcka vår uppmärksamhet. Med lugnande röst förkunnar de att vi närmar oss Osaka.

"O-sa-ka! Vi är framme i Osaka, mina damer och herrar!"

Så detta är Osaka – denna myllrande femmiljonersstad! En enorm massa av dem tycks ha samlats på stationen för att hylla professor Morioka, den världsberömda "fredsprofeten" som Sam kallade honom i sina brev. I Hiroshima följdes professorn till tåget av en stor delegation, men det var ingenting jämfört med denna masshyllning. Fanor med texter mot kärnvapen och krav på fred vajar nedanför vart fönster.

"Lycka till!" ropar folkmassan, "Fram-

gång på resan ut i världen! Banzai, Morioka-san!"

Jag önskar ibland att Sam inte hade lärt mig sin amerikanska humor. Vad han skulle skrattat om han sett vår berömda kärnfysiker ta emot massans hälsning! Morioka har skylt sin framsida med en utbredd tidning, men hans trinda bakdel i korta kalsonger vippar upp och ner när han bugar sig, knäböjande på bänken. Jag måste fnittra.

"Länge leve Morioka-san, fredsstiftaren!" ropar folkmassan. "Länge leve vänskapen mellan folken!"

"Ner med internationell vänskap! Länge leve kejsaren!"

Himmel! Det är de där nationalistungdomarna längst framme i vagnen under kejsarens porträtt. Så otur! De skriker med full hals. Nu har ett slagsmål börjat; nationaliststudenterna dunkar på fredsstudenterna så att blod flyter. För att hämnas slagen har fredsstudenterna ryckt ner kejsarens inramade fotografi. En utmaning i sanning!

"Länge leve freden! Länge leve vetenskapen!"

"Länge leve kejsaren!"

"Länge leve Morioka-san!"

Oj då, glasat på kejsarens foografi har gått sönder under slagsmålet. En vildögd nationalist rusar emot professor Morioka med porträttet i bägge händer; han ämnar tydligen krossa professors skalle samt den värdefulla hjärna som finns därunder. Instinktivt kastar jag mig framför Morioka-san, och skyddar honom med min kropp. Glasskärvor regnar i mitt hår innan den unge mannen rycks undan. Medan jag baddar min tinning springer polisen ombord på tåget, och drar ur bråkmakarna - nationalister och fredsstudenter utan åtskillnad.

"Har Nakamura-san gjort sig illa?"

Jag skakar på huvudet. Professorns fråga är en heder för mig. Det är en kvinnas privilegium att få göra en man en liten tjänst; och att rädda hans liv är särskilt tillfredsställande. Jag är så glad att min kropp uppförde sig som den borde - alldeles av sig själv.

"Jag har merkurokrom i min väska. Vill ni ha lite?"

Vem skulle ha trott något sådant. När jag steg på tåget skulle jag ha skrattat om någon hade sagt att jag skulle göra bekantskap med en förtjusande ung dam från Tokyo - en småstadsbo som jag. Medan hon baddar mina skrämor, ler vi mot varandra, och utbyter adresser i Tokyo. Jag har verkligen tur i dag! Jag önskar bara att Morioka-san inte prisade mitt mod inför främlingar. Han har blivit så västerländsk! När han ser hur generad jag blir, talar den intelligenta mannen snabbt om något annat.

"De där två ilska studentgrupperna är en miniatyrbild av vår värld." Professor Morioka har gripit tillfället att hålla tal till våra reskamrater. "Vänner, civilisatio-

nen är grundad på världsfred. Utan världsfred är den dömd att gå under. Men barbarerna - apmänniskorna - hotar oss utan uppehåll."

Ah, så lustigt! Den oberäknelige Morioka-san förvrider sitt distingerade ansikte i låtsat raseri. Han visar tänderna och skakar knytnävarna mot inbillade fiender.

"Ni ser hur nära människan står gorillan" skrattade Morioka. "Genom att dra upp läpparna och skjuta fram hakan - som de unga studenterna nyss - och genom att skela ilsket, blir jag nästan omöjlig att skilja från våra primitiva förfäder. Ah! Just nu på detta tåg har vi fått bevis på att människan ännu ej lämnat stenåldern! Det tragiska är att vi ämnar kasta atombomber på varandra i stället för kokosnötter. Krig! Kära vänner, det är ett föråldrat uttryck som jag ersatt med ett bättre - Slut-på-allt-liv. Ser ni, det gäller antingen total fred - eller slut på allt liv..."

"Tokyo nästa! Tokyo om femton minuter!" tillkännager högtalaren.

Himmel, det är på tiden att snygga upp sig! Medan jag skyndar till toaletten trampar jag nästan på en bit av kejsarens skadade fotografi. Jag plockar hastigt upp pappbiten och stoppar den i fickan. Tänk om någon av passagerarna trampade på monarkens porträtt av miss-tag!

Men toaletten är låst. Generad knakar jag och väntar tåligt. Ingenting händer. Efter en stund försöker jag igen. Den ärade konduktören som undersökt våra biljetter hela dagen skyndar just förbi. Han ser min belägenhet.

"Har frun väntat länge Det är absolut förbjudet att använda toaletten längre än tre minuter. Och ingen får bryta mot reglerna på mitt tåg!" ropar han. Så tar han fram en nyckelknippa och öppnar dörren.

"Tanso!"

Min hand flyger till munnen. På den stängda toalettstolen sitter Tanso med armbågarna stödda mot knäna och hakan vilande på handlederna. De hemskavantarna täcker ansiktet, allt utom ögonen. Blicken - fäst på väggen - säger mig klarare än ord att Moriokas foster son nått slutet på sin väg. Det är förtyvlan jag läser där - den hjärtskärande sorg som fyller en ung människa vilken en gång sett "det onda i vitögat" och förkastar en värld som bereder sig för Slut-på-allt-liv.

"Tokyo om fem minuter. Var goda och samla ihop ert bagage", ljuder rösten från högtalaren.

Jag vänder mig om. Någon rör vid min arm. Det är konduktören. Åh, så blekt den lille mannens ansikte är ovanför hans svarta uniform.

"Frun, herrn får stanna kvar. Jag som är tjänsteman i järnvägsförvaltningen ger honom tillåtelse. Fem minuter", säger han. "Ja, fem minuter." Och han stänger dörren sakta.

VI.

"Gud, så det luktar!" ropar Sam.

Han rynkar på näsan och snusar.

Min vän Keikos katt har släpat in huvudet av lilla systers lyckofisk, och hela rummet stinker som en slaskhink! Keiko ser förargad på mig. (Hon ogillar Sam, inte för att han är amerikan, men för att han är en fattig amerikan - och trivs med det.) Jag biter på läppen för att inte explodera av skratt, och rusar ut i köket med det ruttna fiskhuvudet i handen. Sam följer mig hack i häl.

"Hej, Yuka, du glömde ögat", ropar han och lägger ett vitt fisköga i min hand. Det stirrar kallt på oss.

Ah, vad vi skrattar! I samma ögonblick som vi är utom synhåll för Keiko är allting lätt och glatt. Jag kan knappt tro att det är årtal sedan denne amerikan var inackorderad hos oss. Så trevligt att Sam är samme gamle Sam - rufsigt hår, skrynkliga byxor, kortärmad skjorta! Han ser lika bekymmerslös ut som i Hiroshima.

Ja, lilla systers fisk var verkligen en lyckofisk! Vi behövde något komiskt för att komma över återseendets första svåra minuter. Jag har drömt om Sam Willoughby så länge. Och här är vi tillsammans igen och fnittrar - åt en ruttan fisk. Livet är underbart.

Keikos dock-kök är så trångt att vi snuddar vid varandra medan vi står och tvättar fisklukten av våra händer. Denna tillfälliga beröring får mig nästan att svimma. Fort! Säg något idiotiskt så att vi börjar skratta igen.

"De där glasögonen gör dig till en vis uggla. Efter alla dina studier är du förmodligen vis, Sam-san? Men du ser i alla fall inte annorlunda ut."

"Annorlunda, sötnos, inte annorlunda. Åh, nu märker jag att jag är tillbaka i Japan! Och jag måste säga att du ser inte annorlunda ut. Du är lika söt som förut."

Jag rodnar. Det är härligt att få komplimanger igen!

"Ja, det är inte underligt att jag måste ha brillor", säger Sam. "Jag var studerande på själv-hjälp, och slavade fjorton timmar om dagen för att få mitt stipendium. Dessutom arbetade jag i en studentrestaurang på kvällen. Och jag knogar fortfarande fjorton timmar om dagen i mitt stinklaboratorium - med stipendiet."

Ja, den långa Sam ser sliten ut. Han är lika mager som en fattig japansk student vilket får mig att hålla ännu mer av honom. Hur olika han är mot de amerikanska turisterna i lyxkvarteren! Han är av ett annat virke - ja, ett finare virke. Bevisade han inte det när han lät sig bli arresterad för att han deltagit i en sittprotest mot atomvapen? (Så lycklig jag blev när den nyheten nådde mig! Jag förstod att han hållit löftet han gav mig vid Fumios dödsbädd att fortsätta kampen mot atomvapen.)

Ljudet av tallrikar som sätts fram hörs

från vardagsrummet. Himmel, vi har glömt Keiko!

"Försök att vara vänlig mot henne", viskar jag till Sam. "Keiko är en väldigt snäll flicka."

"Den hårda grejen? Ja, hon är vacker, det medges." Sam låter entusiastisk på rösten. Det var kanske ett misstag att låta dem träffa varandra? "Vet du vem hon påminner mig om?" frågar Sam. "Min egen f. d. fästmo, som jag skrev till dig om – Fröken Allvetande."

Jag pekar på skjutdörren bakom vilken Keiko säkert står och lyssnar. Sam stånkar på det komiska sätt som brukade få mig att skratta.

"Japans förbannelse – skjutdörren! Inte att undra på att det blivit en sport här att smyglyssna. Hör på, raring". Den långe amerikanen böjer sig ner och viskar. "Kan vi inte avdunsta? Där är en trevlig bar tvärs över gatan. Jag kom till Japan för att vara med dig – inte med Keiko."

Han lägger sin stora hand på min arm just som skjutdörren glider upp. Sam och jag hoppar isär.

"Förriskningarna är färdiga – om ni är", säger Keiko kyligt.

Generade följer vi henne och knäböjer vid hennes skära plastbord. Hjälp! Jag hade inte väntat mig rå fisk. Lyckofiskens ruttna stank fyller alltså rummets instängda luft, och Keikos råa fisk gör inte saken bättre. Jag viftar med solfjädern framför Sams ansikte.

"En överraskning, Sam-san! Keiko har gjort i ordning en liten välkomstmåltid för din första kväll. Så tur att rå fisk är din favoriträtt", utropar jag med en varnande blinkning.

"Rå fisk? Min favoriträtt?" stönar Sam. Han har inte förstått mitt ögonkast, men när jag ger honom en liten knuff, lägger han för sig en stor portion. "Jo visst, det är min japanska älsklingsrätt. Rå fisk. O ja! Det smakar härligt", säger Sam entusiastiskt, men efter den första munsbiten får han svettpärlor i pannan. Kommer den unge amerikanen att – spy?

"Får jag öppna dörren en smula, Keikosan?" mumlar jag, men min gamla skolkamrat skakar eftertryckligt på huvudet. Bullret från den överbefolkade bakgatan är öronbedövande, säger hon, och dammet skulle kväva oss. Jag småler och ger mig. Jag vet att det inte är dammet ut i atmosfären men Sams närvaro där inne som förklarar hennes huvudskakning. Keiko skulle hellre kvävas än tillåta att hennes nyfikna grannar får se denne slarvigt kläddes amerikan i hennes hem!

"Får man lov att stiga på?"

"O, kom in, kom in!"

Jag beundrar verkligen Keiko-san. Detta är den sista person hon vill ta emot, men i ett nu är hon på fötterna, och välkomnar med förtjusning sin chefs fru! Jag hoppar också upp. Medan vi tre kvinnor utbyter artiga hälsningar ser jag hur Sam lägger sin pappersservett över den råa ficken och stoppar ner allt i fickan. Det

är gjort på ett ögonblick. Han sitter och ler lyckligt. Men ett ögonblick senare har allt gått på tok igen.

"Vad är det här?" frågar Sam på sitt obesvärade sätt.

Keikos gäst ler sirligt bakom solfjädern, och lägger en liten hög presenter framför den förvånade amerikanen.

"Vänskapsgåvor! Presenter som håller vänskapen vid liv", förklarar jag, och jag skrattar med de andra åt utlänningens okunnighet om våra artighetsvanor. Näst efter att truga folk med mat och dryck, är gåvor det bästa sättet att skapa och behålla vänskap. Men mitt hjärta hojar till när jag ser Keiko knäböja bredvid Sam och riktigt fylla hans tallrik.

"Amerikanens favoriträtt", förklarar hon för sin gäst, fru Fukara. De två damerna myser mot Sam. De beslutar sinsemellan att ingen skall röra den råa fisken, vi skall lämna allt åt vår ärade gäst. "Nu måste ni öppna vänskapsgåvorna", säger Keiko förmanande till den storvuxne Sam. Hon behandlar honom som om han vore en femåring.

"Blommigt silkepapper. Åh, tack så mycket!" utropar Sam. "Just vad jag – behöver. Och tandpetare! Det var väldigt fint. Vad är det här? En ask tändstickor! Åh, jag har alltid önskat att – hm – äga en ask tändstickor."

Sams leende är så strålende att fru Fukara rodnar av glädje. Allt artar sig igen, men plötsligt lyfter Sam ängsligt på huvudet.

"Hör ni det – i köket? Möss! Ja, det måste vara en hel rättfamilj som kilar omkring därinne."

"Råttor! I mitt kök?" ropar Keiko bestört. Vi rusar ut alla tre. När jag vänder på huvudet, skickar Sam mig ett triumferande ögonkast. Den råa fisken har redan försvunnit i hans ficka – alltihop. Åh, Sam har inte förändrat sig! Jag skakar av undertryckt skratt. Jag är överlycklig. Och om en liten stund när vi äntligen lyckas undkomma, ska jag promenera vid amerikanens sida genom Tokyos spännande gator. Bara Sam och jag!

"Nu litet TV!"

Keiko knäböjer vid sin älskade TV-apparat, och vrider på knappen. Medan hon skickligt får bilden bra, säger hon till Sam att han skall få se något roligt. Mästerskapstävlingen i japansk brottning.

"Jag är en riktig expert på brottning, Willoughby-san", ropar Keiko glatt. "Det är ni säkert också. I kväll har vi ett jätteprogram. Tre hela timmar! Så tur under er första kväll i Tokyo!"

"Hör på, Keiko-san", försöker Sam att avbryta, "Yuka och jag..."

"Åha, de har startat! Fort som vinden!", ropar fru Fukara muntert.

Den korrekta Keiko har placerat oss efter rang på mattan framför TV-apparaten. Sam sitter hopkrupen så att hans knä nästan snuddar vid hans långa näsa. Fukara-san knäböjer strax bakom honom, och Keiko bakom henne. Det är alldeles rik-

tigt att jag inte får minsta glimt av bilen. Jag är när allt kommer omkring två månader och sex dagar yngre än Keiko.

Tack och lov, allt går bra. Naturligtvis är det inte vad jag drömt om för Sams första kväll i Tokyo – men går drömmar någonsin i uppfyllelse? Vi har tre timmar av lugn underhållning framför oss, om bara amerikanen inte svimmar av klaustrofobi, värme och gräslika dofter. Det tycks som om de nakna brottarnas svett-lukt genomsyrade vårt instängda lilla rum. Den blandar sig med stanken av rå fisk.

"Ser man på! Hundrafemtiokiloken har ryckt kalsongerna av hundratjugofemkiloken", ropar Sam. "Det börjar bli spännande. Nu rycker han av lillebrors ben. Hjä-älp!"

"Nej, nej, det greppet är tillåtet", förklarade fru Fukara, som också tycks vara brottningsexpert. En brottare har tillåtelse att dra av sin motståndares ben. Men inte alldeles, herr Willoughby. Japansk brottning är en tam sport nu-förtiden! Sjuhundra år efter Kristi födelse, blev det förbjudet att lemlästa motståndaren. Men ursprungligen var japansk brottning en kamp till döds, Willoughby-san. Innan de nya, humana reglerna infördes var det meningen att bara en kämpe skulle finnas kvar i ringen. Den andre – puff! Död!"

"Så japansk brottning har pågått så länge?" säger Sam, och till min bestörtning hör jag att hans fråga slutar i en gäspning. (Stackars Sam!) Han har just kommit flygande från Los Angeles.) "Hur många hundra år tror ni att den här matchen kommer att räcka?" frågar han milt.

"Hur menar ni?" säger Fukara-san.

Hon får inte något svar. I stället kommer en svag snarkning från Sam, men just som jag känner att intet värre kan hända, börjar Keikos katt att snusa på Sams fiskfyllda ficka. Hon jamar lystet. Nej, det här kan jag inte klara! Ingen makt på jorden kan hejda en katt som känt fisklukt. Plötsligt stiger ängslan mig åt huvudet, och det överhettade rummet snurrar runt, runt. Jag önskar att de feta brottarna ville sluta att grymta och slå varandras hängande bakdelar.

"Nakamura-san! Te-le-fo-ni!"

Det var en chans, som Sam skulle säga. Någon ropar mitt namn där ute.

"Det är konditorn på andra sidan gatan. Han tar emot mina telefonsamtal", förklarar Keiko. "Skynda dig, Yuka-san, så att du inte blir bortkopplad."

Jag rusar ut i den friska luften, och stöter nästan ihop med en cyklist som balanserar en pyramid av brickor. Åh, så skönt det var att komma ut!

"Hallå! Hallå!" ropar jag i telefonluren, men Keiko hade rätt – jag är redan bortkopplad. Och här är Sam bredvid mig; han ökar oljudet av skrikande försäljare och klapprande träsandaler.

"Hör på, lilla flicka, jag tänker ta dig ut och äta middag. Nu genast", säger

han. "Förstår du? Åh, min Gud, det är bara i Japan som folk skulle komma på idén att placera telefoner utanför husen. Kom ihåg nu – vi skall gå ut tillsammans, Yuka."

Jag nickar, och ser upp på den länge amerikanen. Men mina ögon skvallrar! De avslöjar allt! Yuka håller av dig, säger de till Sam. Ja, Sam-san, jag håller av dig – mer än någonsin. Förgäves försöker jag att dölja ögonen bakom min solfjäder. För sent! Sam har ryckt till sig min hand och lyft den till sina läppar.

"Nakamura-san!" Rösterna som når mig i telefonluren hörs som ett skott i mitt öra. "Det är Morioka", säger den. "Något har – hänt. Kan ni komma hit? Genast?"

Men Sam rycker telefonluren ur handen på mig. När jag säger till honom att det är den berömda professor Morioka från Hiroshima, lägger han sin hand över munstycket, och ber mig rädda vår kväll.

"Jag står inte ut med mera, min tös.

Jag flög hela vägen från Amerika för att få vara ensam med dig, Yuka – kom ihåg det."

Jag håller på att kvävas av glädje. Det är andra gången som Sam sagt det, så det måste vara sant. Men jag kan inte låta professorn vänta. Det är säkert något allvarligt, annars skulle han inte ringa till mig så sent på kvällen.

"Är det – Tanso?" frågar jag Morioka-san. (Åh, Tanso är alltid med mig! Han är som en värkande tand.)

"Polisen...", Morioka-san avbryter sig. Jag kan höra honom andas tungt i telefonen, och jag vet att han försöker behärska sin röst. "De har arresterat min Tanso, Nakamura-san. Ett fyllerigräl i en bar. Just – just vad jag alltid varit rädd för.

Då händer det mig något märkvärdigt. Jag glömmer fullständigt amerikanen som står så tätt bredvid mig. Han kunde lika gärna vara i sitt fjärran Los Angeles. Jag är tillbaka i Hiroshima – Hiroshima ef-

ter eldstormen. Jag ser mig själv springa bland ruinerna, och bakom mig kommer ett gäng halvnakna barn. Dessa föräldralösa atombombs-ungar stjälar och dödar för att överleva. (De äter råttor och avfall, men råttorna har tagit slut.) De hinner i fatt mig! En skelettmager pojke springer före de andra och skriker ut hotelser medan han tar jättesprång över bråtet. Ser han inte ut som – Tanso? Åh, jag måste springa fortare... fortare...

Jag känner Sams händer på mina axlar. Så varma och pålitliga de är! Han försöker att dra mig tillbaka från min värld av minnen. Han vet utan att jag säger något att Hiroshimas spöken alltjämt jagar mig. Åh, Sam vet allt om spöken!

"Hiroshima tar aldrig slut, inte sant, Yuka – Hiroshima fortsätter alltjämt. Min Gud, jag tror att ingen av oss kommer att få se slutet...?"

Fortsättning i nästa nummer

Barn och ungdom i Sovjetunionen

Barn i Sovjetunionen är en nationell tillgång som man måste ta väl vara på, redan före skolåldern. För samhället är barn hos oss närmast ett nödvändigt "ont" tills de börjar skolan och man är tvungen att ta hand om dem.

Barn är liksom familjen det centrala i samhället, anser man i Sovjet. Lenins ord: Allt det bästa för barnen, har ända sedan 1917 varit rättesnöret.

Redan för 50 år sedan var man klar över att det behövdes förskoleinstitutioner främst för barnens skull.

Antalet institutioner växte långsamt i början. De förvärvsarbetande mödrarna i städerna och byarna visste inte vad det innebar och vågade inte lämna sina barn dit utan föredrog att lämna barnen ensam hemma utan någon tillsyn.

Lenins hustru, Krupskaja, organiserade propagandan för förskoleinstitutionerna. Man gick från hus till hus och förklarade att daghemmen inte bara gav barnen mat och vård utan också hjälpte föräldrarna med barnens uppfostran och sysselsättning.

Barnens egen entusiasm för daghemmen bröt isen.

Nu finns det tillräckligt med daghem i Moskva och före 1970 skall alla städer ha tillräckligt. Fem år därefter, dvs. 1975, skall hela landsbygden ha fått tillräckligt med daghem.

1940 fanns det	1 milj.
1965	7 milj.
1966	8 milj.
1967 blir det	9 milj.
1970	12 milj. platser

Varje år föds det 5 milj. barn i Sovjetunionen. 1970 kommer 35 procent av alla barn under skolåldern att kunna vara på daghem.

I Moskva och i staden Charkov i Ukraina, en stad av Stockholms storlek, industri- och universitetsstad, är 70 procent av alla förskolebarn på daghem.

I centrala Moskva har man platser över och får nästan gå från hus till hus och bjuda ut dem till andra barn än de som har förvärvsarbetande mödrar...

I Charkov har man under 1964, 1965 och 1966 byggt tillsammans 11.000 daghemsplatser och 1967 skall det bli ytterligare 4.000, vilket sammanlagt ger 15.000 platser på 4 år. Då har man klarat behovet.

Om man jämför med Sverige så ligger det till så här. Vi har haft förskoleinstitutioner i mer än 100 år redan innan vi hade skolor. Men trots detta har vi inte den dag som i dag är mer än 16.500 daghemsplatser i hela landet – bara 2 procent av alla barn under skolåldern går på daghem. Och vi skulle just nu behöva 124.000 platser. Futtiga 12,5

procent av de barn som behövde få plats kan komma in.

Hälften av daghemsplatserna finns i Stockholm.

Daghemmen i Sovjetunionen likaväl som här hos oss är naturligtvis för barn till förvärvsarbetande föräldrar – där båda arbetar utom hemmet och det inte finns någon annan vuxen som kan ta hand om dem hemma. Fortfarande finns det många mormödrar eller farmödrar som bor hemma hos sina barn och barnbarn. Men även de vill gärna stanna ute i arbete så länge de kan. Pensionsåldern för kvinnor, dvs. då man kan få sluta med pension, är 55 år, men de får arbeta längre.

I Sovjet där man för barnens skull kostar på mycket mer för att forska om förskoleålderns problem – där har man kunnat bevisa att barn som varit på daghem är bättre utvecklade och bättre förberedda för skolan och därför inte bara klarar skolans grupptillvaro bättre utan också klarar skoluppgifterna bättre.

Man anser det bevisat att barn från daghem klarar fyra skolår på tre år utan skada. De är mer mogna både psykiskt och fysiskt.

Det är förresten intressant att det är samma diskussioner i Sovjet som här när det gäller vilken ålder som är bäst för barnen att börja i daghem.

Från ett daghem i Moskva mars 1967.

Läkarna säger att 3 år är den bästa åldern men om metodiken är bra så går det förstås bra tidigare också.

Pedagogerna säger att 1 år är bäst för barnen att börja.

Största antalet barn i daghemmen är i Sovjet liksom hos oss mellan 3 och 7 år.

Före 1 år är inte så vanligt där. Det beror förstås på att modern får ledigt med full lön 2 månader (eller om det varit en svår förlossning 3 månader) efter barnets födelse och sedan kan hon få tjänstledigt tills barnet är 1 år.

Staten betalar 82 procent av driftskostnaderna för daghemmen. Föräldrarna betalar högst 18 procent —

Hos oss betalar staten bara ca 25 procent, men sen betalar kommunen en del så föräldrarnas del kommer sist med högst 20 procent.

Ur pedagogisk synpunkt och ur allmän vårdsynpunkt så är daghemmen i Sovjetunionen fullt i nivå med våra — samma krav som man har här hos oss. Man har förskollärare och barnsköterskor och barnsjuksköterskor. Läkarkontrollen är strängare än hos oss. Utom isoleringsrum finns det alltid ett särskilt lekrum för barn som varit sjuka och kanske inte orkar vara i gruppen hela dagen.

Man har ungefär samma åldersgrupps-

indelning men när det gäller antalet barn i grupperna så har man fler barn i gruppen. Hos oss anses 20 procents överinskrivning vara lämplig. I Sovjetunionen tycks det vara mer.

Lekytan är inte så differentierad som hos oss och något mindre per barn än här. Men i gengäld har man stora gemensamma utrymmen — en stor samlingshall i varje barnstuga. För rytmik, dans, teater, samling, föräldrasamkväm osv.

För en grupp med 25 barn i 5—6-årsåldern hade man två förskollärare (5 tim.) och en barnsköterska (7 tim.).

Daghemmen i Sovjetunionen håller öppet samma tider som hos oss. En skillnad är att barnen äter ett ordentligt middagsmål innan de går hem på kvällen. Det är säkert en bra idé, något för oss att ta efter. Annars blir det ofta för sent för små barn att äta — när man äntligen kommer hem och TV lockar och man strax skall lägga sig.

Ett problem i Sovjetunionen liksom hos oss är hur man gör i familjer där båda makarna har skiftesarbete eller studier som är krävande med mycket kvälls- och nattjobb.

Man har i Sovjetunionen funnit att för barnen är det då bäst att bo på veckohem hela veckan och inte än hemma och än på daghemmet. Och så kommer man hem över lördag—söndag som de andra barnen. Alla större barnstugor som ofta var för 250 barn hade då också ett veckohem i samma byggnad — i övervåningen. Om det någon gång då och då var något barn i en daghemsavdelning som behövde stanna över natten så fick det sova i veckohemmet.

Sjuka barn tycktes inte vara ett lika stort problem som hos oss.

Man fick 3 dagar ledigt med full lön för att vara hemma hos sitt sjuka barn. Servicecentralen kunde ordna en eller annan dags tillsyn. Vid längre tid fanns det alltid plats på distriktens barnsjukhus.

Var placerar man då daghemmen?

Förr låg de nästan alltid intill industrierna och andra arbetsplatser. Nu förlägger man dem helst nära bostäderna. Så att det inte skall vara så lång väg att gå med barnen.

Det byggs inte ett bostadsområde utan att daghemmen är med i planeringen från början likaväl som servicen.

När det gäller lätt industri så var det en tendens att bygga bostäderna för arbetarna runt omkring och då kom ju daghemmet att ligga nära både bostad och arbetsplats.

Tendensen är i Sovjet liksom hos oss att placera daghem och skolor i grönområde mellan bostadshusen i nya bostadsområden.

Och på somrarna flyttar daghemmen i städerna ut sin verksamhet på landet

— till särskilda byggnader. Precis som våra sommarkolonier.

Men alla de barn som inte får delaktighet i daghemmens goda miljö och fina stimulerande uppfostran, vad gör man för dem?

Ja, det har man diskuterat redan tidigt. 1961 när man antog ett 20-årsprogram för barntillsynen så bestämde man att 1980 så skulle alla som ville kunna få lämna sina barn till daghem eller lekskola.

Och har man klarat hela daghemsfrågan till 1975 så bör det inte vara svårt att klara lekskolor för åtminstone 5- och 6-åringar till 1980...

Det är naturligtvis främst de två eler kanske tre åren före skolans början — som är vid 7 år i Sovjet liksom hos oss — som är viktiga för barnens skolmognad.

Föräldrarna spelar en stor roll i samspillet mellan daghemmens personal och familjen. Det är tydligen från början ett fint samarbete för barnens bästa där också. Man har regelbundna föräldramöten i daghemmen.

Föräldrarna har också tagit många goda initiativ när det gällt att ordna för de barn som inte är på daghem — hem där modern är hemma eller en mor-mor eller farmor.

Varje hyreshus har en förening som väljer olika kommittéer, bland annat också barnkommittéer. Och en sådan barnkommitté ser till att barnen har välordnad lekplats och när det finns ett lekrum för husets barn så turar man om att vara där och ta hand om barnen som vill leka där. (I stället för lekskolor.) Det finns en samarbetsvilja och en känsla

av samhörighet kring barnen som tyvärr inte finns lika stark hos oss. Barn är något positivt och värdefullt, inte bara mina barn utan grannens lika väl.

Nå, skolbarnen till förvärvsarbetande föräldrar, hur har de på håltimmar, före skolan börjar och efter den slutat — innan föräldrarnas arbeten slutar?

Ja, det är liksom hos oss ett bekymmer som måste lösas.

I Sovjetunionen beslöt man 1960 att åtminstone tillsvidare lösa problemet genom att inrätta s. k. förlängda skolor. Barnen indelas i mindre grupper än under skolarbetet. De får mat och sysselsättning inom skolans lokaler. Klubbverksamhet, sport- och olika sorters hobbyverksamhet, dans, teater, musik — och så förstås läsläsning (under ledning om det behövs).

Till denna fritidsverksamhet har man förstås särskild personal. (Men även föräldrar efter skiftarbetets slut.) Staten betalar kostnaderna. Föräldrarna betalar för barnens måltider.

Och på sommaren reser skolbarnen till läger vid Svarta havet eller uppe i bergen.

I Sovjetunionen är man medveten om att det nog skulle vara ändå bättre för barnen att få byta miljö efter skoldagen och komma i mer hemlika lokaler. Men den förlängda skolan har klarat problemen just nu.

Hos oss prövar man olika lösningar. Ofta är det bra att fritidshemmet är en avdelning av daghemmet som barnen är vana vid som miljö. Ibland ordnar man fritidshem i bottenvåningen av ett hyreshus. För äldre skolbarn kan det vara lämpligt att ordna lokaler i anslutning

till en ungdomsgård så att man kan utnyttja bordtennisrum, verkstadsutrymmen och annat på ungdomsgården som annars ofta står oanvända under dagen. Huvudsaken är bara att fritidshemsbarnen har några rum som är enbart för dem. Och där man kan ordna hemlikt och trivsamt.

Ungdomen — barn över 12, 14 år — hur har de det? Ja, där har man gjort ofantligt mycket i Sovjetunionen.

Det finns ungdomsgårdar överallt för barn från 7 år. Ofta kallas de pionjärpalats. Där arbetar dels anställda fritidspedagoger, lärare, dramatiker, regissörer osv. och dels frivilliga krafter av alla slag.

Ett pionjärpalats, helt modernt, i Moskva hade 10.000—15.000 barn per dag. 800 klubbara fanns där.

Man hade också ett jättestort lekrum med heltäckande gräsgrön matta för syskon under skolåldern som togs om hand av förskolepedagoger.

Dans, musik, teater, bibliotek, teckning, målning, idrott av olika slag — allt rymdes under ett tak — och en stor teater-konsert-samlingssal för säkert 1.000 personer, vinterträdgård, hobbyverksamhet, modellbygge etc.

Detta pionjärpalats var en syntes av den positiva inställningen till barn och ungdom i dagens och morgondagens samhälle som man har i Sovjetunionen.

Vi behöver nog tänka om här i Sverige och inse att det är *en god investering* för samhällets framtid att ta hand om barn och ungdom på rätt sätt i samarbete mellan *familj* och *samhälle*.

Hillevi Svedberg

ANTIVAGGVISA

av Inga Lindsjö

MÄNNISKAN och hans hustru. Av Inga Lindsjö. Rabén & Sjögrens förlag, Stockholm 1967. 111 sid. Pris 24,50 kr.

Gräv, gräv, dotter min!
I morgon kommer friheten din.
Stå ut! Stå på dig! Stå i! Stå pall!
Så får du jobbet på Vattenfall.

Gräv, gräv, dotter min!
Gräv djupt så hittar du skatten din!
Fast kvällen är kort och kursen svår
så blir du nog ingenjör i vår.

Gräv, gräv, dotter min!
Gräv högre ändå så blir framtiden din!
Gräv rätt! Gräv stort! Gräv fritt! Gräv fort!
Gräv under allt galet vi fordom gjort!

Gräv, gräv, dotter min!
Gräv dumheten ut och vettet in!
Gräv ner din kokbok! Gräv upp till strid!
Gräv fram åt kvinnan en friare tid!

Ensam och rädd

Georges Brassens: Comme hier

av Lars Forssell

Mörkret stiger svart
och stjärnorna lyser.
Vinden är så kylig
och natten så lång.
Ingen bryr sig om
att fåglarna fryser.
Jag är den som ingen bryr sig om.
Ensam och rädd,
lite rädd, lite rädd,
som ni väl också varit nån enstaka gång.
Och som man är rädd, så blir man ju hädd.
Ingen bryr sig om en och natten är lång.

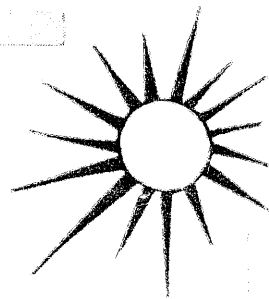
Nyss stod marken full
av grönskande ekar.
Nyss stod vallmon här
i glödande fång.
Nyss så var han här —
vi lekte kärlekslekar.
Nu är natten här — och den är lång.
Ensam och rädd
lite rädd, lite rädd . . .
som ni väl också är eller varit nån gång.
Rädd för allt som är, ensam i sin bädd.
Gråsparvarna fryser — och natten är lång.

Nyss så var han här
men nu är han borta.
Nyss var jorden varm
men nu är den kall.
Timmarna som är
är så sländlikt korta.
Man får leva på i alla fall.
Ensam och rädd
lite rädd, lite rädd,
som ni väl också varit nån enstaka gång.
Och som man är rädd, så blir man ju hädd.
Ingen bryr sig om en och natten är lång.

Snurra min jord och nya visor. Av Lars Forssell. FIB:s Lyrikklubb. Stockholm 1966. Pris inb. 12,50 kr.

kåseriet:

Visor och verser

LARS FORSSELL: Snurra min jord och nya visor. KAJ BECKMAN: I världen, en antologi. FIB:s Lyrikklubb, 1966.

Sånger och visor för hemmet och skolan, samlade och utgivna av OLOF ENEROTH, 1870.

I min barndom sjöngs visor inte bara av skolbarn utan också av vuxna människor. — Sjung en visa, Lova! tiggde vi när disken var undanstökad och skymningens frid bredde sig över trasmattorna i köket.

Och Lova tog fram en bok med svarta vaxdukspärmar och undrade vem vi skulle ta.

— Om den stygga systemen, sa jag som hade smak för tragedier.

Lova tog ner gitarren från vägen och stämde. Och sjöng för tre ganska snälla systrar en dystert folkvisa, som jag ett halvsekel senare återfunnit i noblaressammanhang. Men min yngsta syster ville hellre ha: Å tordyveln skulle te fluga fri — pirium. Och den fick vi också.

Sen försvann visorna och vaxduksböckerna och man läste dikter. I skolan. Man deklamerade, hette det då. "Jord som mig fostrat har och fädrets aska gömmer..." Det var Tegnér. Så småningom kom Heidenstams Ett folk och Frödings Vårn prost m. m.

Vad det kändes gott när visan började komma tillbaka. Det var Birger Sjöberg som själv blygt steg

upp på estraden och sjöng "Den första gång jag såg dig" på Norrlands Nation i Uppsala.

Nu har FIB:s Lyrikklubb gett ut en hel bok med Forssells visor — chansoner vill man kalla dem efter deras franska påbrå. Här har något av det gamla kommit tillbaka men med det nyas egen lilla poäng som talar till nya generationer.

Vad Lyrikvännen gjort för upplivandet av dikt och visor och diktanalys och unga skalder, kan måhända bara den förstå som varit med länge. Och än tycks inte intresset vara i avtagande.

Samtidigt med Forssells visor har på samma förlag kommit en antologi I världen, sammanställd av Kaj Beckman. Vi känner igen många utsökta dikter av många favoritförfattare, t. ex. Diktonius, Bo Bergman, Sten Hagliden, Tranströmer, Lagercrantz, Nils Ferlin och alla de andra... En vacker bok att ge bort. En bok att lyckligt njuta — med både spänning och rim!

Mig påminner dessa berömda namn om min ungdoms dyrkade skalder. I min mors boksamling fanns en "visbok", utgiven av en sedermera berömd person — Olof Eneroth, själv diktare och lärd. Han ivrade för "folkets uppföstran" och donerade slutligen sina pengar till en nyttig professur i Stockholm. Den sång- och visbok som jag ännu har kvar är tryckt år 1870. 159 svenska, 24 norska och danska dikter, alla historiskt och litterärt värdefulla.

Eneroth sträcker sig i sitt samlande långt tillbaka i tiden, till äldre och nyare folkvisor, till 1700-talets sirliga skalder och 1800-talets mer patetiska och fosterländska sånger.

För oss värdefullast är väl de gamla folkvisorna — utan författarnamn, t. ex.

Flickan gick på ängen
och räfsade hö.

Gossen han sade

för dig vill jag dö!

Och det log hon åt, ja, ja, ja!

Och det log hon åt.

Alla sånger utom folkvisorna har också kompositörens namn angivet: "Ton av O. Åkerström. (Till Pojkarna av Anna Maria Lenngren.) eller "Ord och ton av G. Wennerberg (till Tösa på Svältera). Osv.

Ur det pedagogiska företaget till denna Lyrikvännens föregångare måste jag få citera några av Eneroths principer:

"Af det här sagda följer, att sångerna skola sjungas hela — från början till slut. Det allmänna bruket att endast sjunga första versen af en sång är förkastligt. Är sången som sig bör, ett inom sig afslutat helt, så har man icke rätt att stympa honom."

"Drifven av sådana åsikter om sångens betydeise, har utgifvaren i vår digtverld sammanletat och sammanställt den samling som härmed framlegges "till levande bruk"...

Just det! Sången, visan skall vara till levande bruk!

Gunhild Tegen

De skänkte av barnbidraget till Vietnams barn

I den långa redovisningslistan härnedan, där vi bland bidragsgivarna finner flera av våra främsta författare och konstnärer, märkes resultaten av bössinsamlingar, som SKV-avdelningar genomfört. Så samlade Uppsala-avdelningen in en tusenlapp den 15 april Piteå-Munksundsavdelningen nästan lika mycket — 965 kr — vid årets 1-majmöte i Piteå, och vår lilla avdelning i Pajala 800 kr. Farstaavdelningen i Stockholm gjorde på vårkanten operation dörrknackning i några bostadskvarter och fick in 333:94. För att bara nämna några exempel. Och så förstås resultaten av bössinsamlingarna utanför Moderna Museet i Stockholm, som organiseras av den outtröttliga Mia Emsheimer och som under april och maj gav nära 1.700 kronor.

Vi bad våra vänner i Pajala berätta hur de bar sig åt för att på en dag samla in 800 kronor. Så här skriver de:

Vid vårt aprilmöte nämnde någon i förbigående att det är skönt att vi mammor får barnbidraget den 21 april. Det gav uppslaget till vår lilla aktion. Tänk om vi kunde få de andra mammorna i samhället att ge en slant till Vietnams barn! Sagt och gjort — den 21 april stod vi ute i samhället med våra bössor och banderoller. Vi fick in 450 kronor. På kvällen hade vi ordnat offentlig dans i Folkets Hus. Lokalen fick vi gratis och orkestern skänkte sitt gage till insamlingen. När dagen var över kunde vi glädja oss åt att ha fått in 800 kr till Vietnams barn. Det vore roligt om någon av våra systeravdelningar ville följa exemplet...

Tack ska ni ha, kära vänner i Pajala och Piteå, Farsta och Uppsala. Och ni i Koskullskulle och Båtskärsnäs och alla ni andra goda givare. Nu när hösten snart sätter in måste insamlingen ta ny fart — allt vi kan göra för att lindra nöden bland dem som dagligdags upplever krigets helvete måste göras.

Här följer så redovisningen som visar att vi nu nått över 70.000 kronor.

Transport 58.450:43

Agnar Lindström, Funäsdalen	125:—
Mirre v. Hofsten, Sundbyberg	25:—
K. Rabe, Norrköping	50:—
Torsten Lilja, Skärholmen	100:—
Fru M. Johansson, Göteborg	10:—
Gm Mia Emsheimer, Stockholm, bössinsaml.	1.689:60
Mia Emsheimer, Stockholm, listins.	94:—
Hildur Lönnström, Porjus	50:—
Anny Öhman, Porjus	200:—
Brit Hedman, Rotebro	90:—
Hjalmar Johansson, Uddevalla	600:—
Arne Viklund, Junsele	150:—
Lilian Karina, Sthlm	10:—
Naima Zander-A:son, Johanneshov	10:—
Personalen vid Folke Carlboms konfektion i Sthlm-Eskilstuna	260:—
Gunnar Andersson, Göteborg	10:—
Hans Botwid, Sollentuna	15:—
Ingrid Boström, Kopparberg	63:—
Vera Nordin, Vällingby	10:—

Anita Björk, Saltsjö-Duvnäs	25:—	Hans Peterson, Göteborg	100:—
C. o. K., Västra Frölunda	5:—	Pajala SKV-avd., insaml.	800:—
Curt Fablstedt, Vätö	20:—	Karl-Erik Holmberg, Göteborg	35:—
EBK Henmark, Stockholm	50:—	Ingeborg Erixon, Saltsjöbaden	50:—
F. Andersson, Stockholm	10:—	Guy Englund, Ängelholm	5:—
Almroth, Stockholm	20:—	bernt erikson, Bandhagen	10:—
Tyra Wejrud, Farsta SKV, bössins.	62:40	Ingeborg Gjertz, Stockholm	100:—
Elsie Andersson, Farsta SKV, bössins.	271:52	R. Thoursie, Stockholm	100:—
Leygraf, Sigtuna	50:—	Sonja Borg, Göteborg	100:—
S. Martony, Täby	25:—	Munksund-Piteå SKV-avd., bössins. 1/5	965:—
Albin Amelin, Hälleviksstrand	100:—	Olga Andersson, Gävle	30:—
S. Theander, Södertälje SKV, bössins.	118:—	Vänner i Centr. Kvib. o. Källtorp, Göteborg	60:—
Märta Sköld, Avesta	10:—	Arne Stubelius, Göteborg	50:—
Tolda Sandblad, Handen	50:—	B. A. Magnusson, Kristianstad	20:—
Bengt Andersson, Johanneshov	15:—	Ingeborg o. Folke Lindberg, Skärholmen	50:—
Årsta SKV-avd., Sthlm	300:—	Hillevi Andersson, Hägersten	50:—
Anny o. Ingvar Lööv, Eskilstuna	25:—	Freesia Blombertik, Göteborg	10:—
Fam. Tore Nilsson, Lidingö	25:—	Torhamn, Stockholm	10:—
Anna Pettersson, Avesta	10:—	John Andersson, Malmberget	10:—
Elsa Rönn, Göteborg	10:—	A. Laurin, Hägersten	20:—
Jan-Olof Rönn, Göteborg	100:—	Hildegard Liedholm, Enskede	15:—
Astrid, Elsa, Martin, Eskilstuna	50:—	John Mazin, Mölndal	50:—
Ragnie Norlander, Avesta	10:—	M. Granqvist, Enskede	10:—
Berta Hansson, Stockholm	20:—	Kerstin Heinemo, Skövde	10:—
Båtskärsnäs SKV-avd.	459:50	Knut Emil Pedersen, Boden	15:—
Kristinehamns SKV-avd.	200:—	B. Hallberg, Göteborg	5:—
Elof Mattsson, Kvissleby	35:—	I. o. S. Bengtsson, Södertälje	10:—
S. Lindholm, Sthlm	2:—	Ernst Nilsson, Bromma	50:—
Ingrid Andersson, Hjärtum	10:—	Föjf. Yngve Kernell, Vendelsö	20:—
Alice Jonsson, Stockholm	10:—	Frans Walebo, Stockholm	10:—
Elisabet o. Gunnar Palm, Linköping	20:—	Edward Karlsson, Växjö	10:—
Hägerstens SKV-avd., Sthlm	11:—	Erik Ekblad, Stockholm	10:—
Fam. Ståhl o. Glanell, Hägersten (i st. f. blommor vid Sture Flagererts bår)	65:—	Greta Karlsson, Stockholm	10:—
Uppsala SKV-avd., bössins. 15/4	1.000:—	David Hultenby, Huddinge	5:—
Helmer Näsberg, Uppsala	10:—	Anna Wennbom, Johanneshov	10:—
Britta Gustafsson, Hägersten, listins.	40:—	Eric Ericsson, Göteborg	10:—
Gunborg Christiansson, Göteborg	25:—	Karl Magnusson, Älvsjö	10:—
Rolf Rembe, Stockholm	20:—	Ester Wahlund, Stockholm, listins.	10:—
Ingeborg Wirén, Torshälla	35:—	Hilding Lundkvist, Vallaträsket	20:—
Greta Landin, Koskullskulle	10:—	K. Cyvin, Oslo	10:—
Tyra Wennström, Solna	15:—	Karin o. Ärland Segersten, Solna	50:—
V. Frölunda SKV-avd., Göteborg	18:—	R. Sundström, Sundsvall	10:—
Ida Lundberg, Älvsbyn	20:—	Lilly Pettersson, Halmstad	50:—
Lars-Levi Laestadius, Stockholm	50:—	Ragnhild Greby, Uppsala	10:—
Birger Wårdh, Johanneshov	10:—	Folke Jansson, Stockholm	5:—
Helge Herberger, Stockholm	15:—	Erik Nilsson, Johanneshov	15:—
Astrid Lindgren, Stockholm	100:—	Walter Persson, Mora-Noret	25:—
Bengt Anderberg, Göteborg	100:—	Karl Francke, Svängsta	15:—
Holger Eriksson, Vällingby	10:—	Anonym givare	15:—
G. L. Johansson, Långasjö	5:—	V:a Lundby SKV-avd., Göteborg, listins.	65:—
Alice Säberg, Solna	25:—	Wald. Björch, Karlstad	25:—
Elisabeth Öije, Djursholm	25:—	Karl-Erik Eriksson, Växjö	25:—
Vilhelm Moberg, Grisslehamn	200:—	Jenny Brännström, Glommersträsk	20:—
Bo Setterlind, Strängnäs	60:—	Arne Andersson, Göteborg	15:—
Ann Mari Falk, Stockholm	10:—	Martin Karlsson, Solna	15:—
Irma Nordvang, Stockholm	100:—	U. Harnell, Älvsjö	20:—
Bo Löfgren, Bromma	20:—	Ruth o. Gösta Adolfsson, Sthlm	30:—
Bertil Andersson, Tungalsta	10:—	Koskullskulle-Malmbergets SKV-avd.	577:—
Karl Vennberg, Farsta	25:—	Helfrid Karlsson, Karlsborg	25:—
Erik Lindgren, Stockholm	50:—	H. Melin, Johanneshov	50:—
L. Ardelius, Bromma	20:—	Wilhelm Braun, Sundbybere	25:—
G. Brolund, Stockholm	10:—		
Sam Bäckström, Uppsala	10:—		
Karin Lantz, Åkarp	25:—		

Summa kronor 70.256:45